

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav translatologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Barbora Stolínová

Eurožargon v překladových textech vznikajících u institucí EU
Eurolect in Czech Translations Originating in EU Institutions

2015

Vedoucí práce: PhDr. et Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Poděkování

Za trpělivost a cenné rady děkuji především vedoucímu práce, panu doktoru Tomáši Svobodovi. Za konzultace děkuji také Petru Potůčkovi a Zdeňku Opavovi, překladatelům Evropského parlamentu, a Olze Richterové, Lucii Chlumské a Tomáši Machálkovi, pracovníkům Ústavu Českého národního korpusu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Jihlavě dne 21. 8. 2015

.....

Abstrakt

Tato diplomová práce představuje definici konceptu eurožargonu, která je následně ověřena za pomoci využití korpusové analýzy. Hlavním cílem teoretické části práce bylo rozlišit mezi existujícími koncepty specifického jazyka překladů textů vznikajících u institucí EU a rysy tohoto jazyka přesně definovat. Dále byl kladen důraz na popis samotného procesu překladu, který je pro instituce EU také velmi specifický. Vybrané charakteristické jevy euročeštiny byly zkoumány na korpusech textů vznikajících v EU a srovnávány s referenčními korpusy českých mediálních textů z období před a po roce 2004.

Klíčová slova: eurožargon, euročeština, korpusová analýza, purismus, mnohojazyčnost, EU

Abstract

This thesis presents a definition of eurolect and a corpus-based analysis of Czech eurolect. The theoretical part of the thesis focuses mainly on the distinction between existing concepts of the specific language of translations originating in EU institutions and on the definition of its main characteristics. As the process of translation in EU institutions is unprecedented, this thesis provides its detailed description. The analysis of Czech eurolect and its main features was conducted on several sub-corpora comprising of EU translations and reference corpora comprising of Czech journalistic texts from before and after 2004.

Key words: eurolect, Czech eurolect, corpus-based analysis, purism, multilingualism, EU

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Plain English (/Czech) Campaign	8
3 Východiska práce.....	10
4 Obecná charakteristika překladů textů vznikajících u institucí EU	12
4.1 Styl dokumentů EU	14
4.1.1 Hybridnost textů EU	15
5 Překlad jako proces	18
5.1 Kontext vzniku překladů.....	18
5.1.1 Mnohojazyčnost	18
5.1.2 Instituce EU a faktický proces překladu	21
5.1.3 Koordinace překladatelského procesu	22
5.1.4 Workflow – interní překlady	23
5.1.4 Osoby účastníci se překladatelského procesu a odpovědnost překladatele.....	24
5.1.5 Příjemce a recepce překladu.....	25
5.1.6 Pomůcky překladu a style guides	26
6 Překlad jako produkt	29
6.1 Definice eurožargonu	29
6.1.1 Slovní zásoba a terminologie	31
6.1.2 Morfologie	32
6.1.3 Jevy na pomezí lexika a syntaxe.....	33
6.1.4 Syntax	33
6.1.5 Pravopis	35
6.2 Purismus	36
7 Korpusová analýza.....	38
7.1 Korpusy zvolené pro výzkum	38
7.1.1 Složení jednotlivých korpusů	39
7.2 Úskalí výzkumné práce a výzkumná metoda.....	42
7.3 Korpusová analýza projevů eurožargonu v českých překladových textech vznikajících u institucí EU	44
7.3.1 Množné číslo substantiv, jež jsou standardně pouze v jednotném čísle.....	46
7.3.2 Kliše v evropském a mediálním diskurzu	54
7.3.3 Slovesná substantiva a jejich nadužívání	55

7.3.4 Sekundární předložky a kumulace předložek.....	58
7.3.5 Analýza projevů purismu v euročeštině.....	60
8 Závěr	67
9 Slovníček	69
10 Tabulky a grafy	70
11 Základní bibliografie	71
12 Přílohy	77

1 Úvod

Co je to eurožargon?

Ve slovníku *Multilingual Dictionary of New Words* nalezneme heslo:

Eurojargon (fr) n.m.

Mots et expressions utilisés par les institutions de l'Union européenne et les médias européens

Bruxelles part en guerre contre l'eurojargon.

[Eurožargon (cs) n.m.

Slova a výrazy používané v institucích Evropské unie a v evropských médiích

Brusel bojuje proti eurožargonu.]¹

Tento slovník vydává přímo Generální ředitelství pro překlad Evropského parlamentu. Výše uvedené slovníkové heslo dobře ilustruje problematiku, kterou se bude zabývat tato diplomová práce. Definice uvádí, že eurožargon je využíván v institucích EU a v evropských médiích. Přesně tyto dvě oblasti budou v práci analyzovány. Využívání eurožargonu v institucích EU bude prozkoumáno na základě korpusové analýzy českých překladů vznikajících v institucích EU, využívání eurožargonu v evropských médiích bude prozkoumáno na korpusu českých mediálních textů.

Slova a výrazy však nejsou jedinými znaky eurožargonu a je tedy nutné analyzované texty prozkoumat i na rovinách vyšších a nižších – tedy i na rovině morfologické, syntaktické a stylistické. Nejen to, rovina textová a rovina kontextová jsou v případě tohoto průzkumu velmi relevantní, protože texty vznikající u institucí EU jsou neodmyslitelně spjaté s kontextem, který určuje jejich vznik – to se týká jak procesu vzniku, tak procesu překladu, které mají oba svá specifika.

¹ Překlad vlastní.

2 Plain English (/Czech) Campaign

V souvislosti se vstupem ČR do EU se objevily obavy z toho, jaký vliv bude mít tato evropská integrace na češtinu. Instituce Evropské unie publikují velké množství textů, právo EU je integrováno do práva českého. V roce 2014 bylo jen v Generálním ředitelství pro překlady Evropské komise přeloženo celkem 84 364 stránek do češtiny. A překlady ve velkém objemu vznikají také v DG TRAD Evropského parlamentu a v Překladatelském středisku pro instituce Evropské unie. V dubnu 2004 byla přejatá slova, používaná v dokumentech EU, dokonce označována za cizí jazyk, který potřebuje další překlad. Náměstek ministra pro místní rozvoj Petr Forman dokonce na jedné tiskové konferenci prohlásil: „Kdo najde ke slovu *implementovat* nejlepší český překlad, dostane ode mne deset tisíc korun.“² Tento případ dobře ilustruje postoj veřejnosti k přejímání cizích slov. Bohužel pro pana Formana se v tomto případě ukázalo, že řešení překladatelů je přece jenom to nejlepší – podle dostupných zpráv dostal pan Forman přes sto mailů nabízejících jiné řešení, ze kterých si ale nakonec žádné lepší stejně nevybral.³

Využití slova eurožargon ve větě, jak je uvedeno v ukázce ze slovníku výše, ukazuje na jeden z problémů, jímž se bude diplomová práce zabývat. To, že jako nejsrozumitelnější příklad využití slova eurožargon je použita zmínka o „boji proti eurožargonu“, je totiž případné. Tato práce se tedy snaží přijít na příčinu negativní recepce eurožargonu a osvětlit oprávněné i neoprávněné důvody ke kritickému hodnocení.

České republika není zdaleka jediná, kdo jazyk EU kritizuje. Ve Spojeném království vznikla kampaň Plain English Campaign, bojující za zjednodušení anglického jazyka v právních dokumentech. Je možné, že v jiných státech EU je za viníka označována právě angličtina, tedy jazyk, ve kterém primárně vzniká největší množství legislativních textů EU, ale je zřejmé, že i angličtina se proti domnělému jazyku Bruselu brání a dokonce bere v potaz i nelehký úkol překladatelů. Na stránkách kampaně lze najít výzvu pro občany Unie – kdo se setká s nesrozumitelným textem týkajícím se problematiky EU, má k dispozici adresu, na kterou může poslat stížnost.⁴ Podle organizátorů kampaně EU ovlivňuje životy občanů Unie, ale zároveň pro ně zůstává matoucí, za což podle organizátorů může především žargon EU. Na druhou stranu ale připouští, že pokud je napsaný špatně originál, nemůže s tím překladatel nic dělat.

² Tryner, Miroslav. 2004. „Náměstek ministra dá za implementaci deset tisíc korun ze svého“. *Euro Online* 6. 4.

³ Tryner, Miroslav. 2004. „Náměstek ministra překlad pro ‚implementaci‘ nenašel ani za 10 tisíc“. *Euro Online* 30. 4.

⁴ Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/campaigning/past-campaigns/european-union.html>.

Kritizovat ale může být jednodušší, než chválit, například podle odborníka na překládání právních textů Enriquea Alcaraze. Podle něj stále řada právníků zastává názor, že přesnost je pro právo tím nejdůležitějším a že jazyk práva by se neměl přizpůsobovat laické veřejnosti (Alcaraz 2002: 15).

Evropské instituce si jsou samozřejmě existující kritiky vědomy. Už v Amsterodamské smlouvě z roku 1997 je prohlášení týkající se kvality tvorby právních předpisů, které zavazuje Parlament, Radu a Komisi k vytvoření společného rámce pro tvorbu legislativy. Tento závazek byl splněn roku 1998, kdy vznikla Interinstitucionální dohoda o společných pokynech k redakční kvalitě právních předpisů Společenství (*Úřední věstník* C 073, 17/03/1999)⁵. První obecnou zásadou této dohody je: Znění právních předpisů Společenství je jasné, jednoduché a přesné. Jak ale poznamenává Wagnerová, slovo *překlad* se v celé dohodě nevyskytuje ani jednou (Wagner 2002:72). Iniciativa je vyvíjena i překladateli samotnými, vznikla například Fight the FOG Campaign, kterou započali překladatelé Komise v roce 1998. Zkratka FOG odkazuje podle Wagnerové na „šedou mlhu, která zakrývá dokumenty Komise a pouze zdržuje a rozčiluje“⁶, současně je to ale prý také zkratka pro *farrago of Gallicisms, frequency of gobbledygook a full of garbage* (Wagner 2002: 74). Cílem této iniciativy bylo organizovat přenášky, kurzy, vydávat zprávy a seznamy nejčastěji špatně využívaných výrazů.

Zatímco například v rámci institucí EU, v České republice nebo například ve Finsku probíhá živá debata o tom, jak může jazyk EU ovlivňovat jazyk národní a jak srozumitelný či nesrozumitelný eurožargon je, například ve Španělsku podobné diskuze patrně vůbec neprobíhaly (Pym 2000: 5). Podle Pyma v osmdesátých letech proudily do Španělska neologismy z EU ve velkém a v žádném z ovlivněných odvětví nikdo ani „nevzdech“ (Pym 2000:5). Pym navazuje na Gideona Touryho a domnívá se, že takové rozdíly v postoji jazyků souvisí také s uznáním prestiže zdrojové kultury. Proto tedy země jako Španělsko, dle Pyma eurooptimistické, přijalo žargon EU bez problémů. Naopak Finsko s cizími jazykovými prvky urputně bojovalo. Tato předpověď platí, co se týče přistoupení ČR, protože jako národ se silnou euroskeptickou základnou se Češi proti eurožargonu také slyšitelně ohrazovali.

⁵ Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:31999Y0317%2801%29>.

⁶ Překlad vlastní – platí i pro citace zahraničních autorů dále v textu.

3 Východiska práce

Prvotní předpoklad je takový, že diskurs týkající se překladů textů vznikajících u institucí EU se týká především textů legislativních. Jak je dokázáno níže v textu, takový předpoklad není úplně správný. Překlady právních textů obecně se z lingvistického hlediska zabývá množství autorů, například Enrique Alcaraz Varó, Brian Hughes, Jean-Claude Gémard a v českém prostředí pak Michal Tomášek. Specificky evropskými právními předpisy a jejich implementací do národního práva se zabývá například Šarčevicová a na ÚTRL FF UK vznikla ještě před přistoupením ČR do EU diplomová práce Petry Filipové zaměřená na kritéria obtížnosti překladu legislativních textů ES do češtiny. Jan Hanzl se ve své práci také dotýká problému překladů textů EU, ale využívá pohledu sociologického a zaměřuje se na project management a spolupráci s Koordinačním a revizním centrem, svou práci zakládá na konceptech managementu Nidy, popisuje mocenské vlivy podle Lefèvera a dalších. Vzhledem k specifičnosti jazykového prostředí EU vznikají různé publikace, které se na ně zaměřují také z lingvistického nebo translatologického hlediska. Z českých autorů se problematikou překladů EU zabývají např. Jana Hoffmannová, Zdeněk Šimandl a další, dále překladatelé sami – Zdeněk Opava a Petr Potůček, ze zahraničních autorů problematiku z lingvistického či translatologického hlediska mapují například Kaisa Koskinenová nebo Emma Wagnerová. V roce 2001 vyšlo speciální vydání časopisu *Perspectives: Studies in translology*, které bylo tematicky zaměřeno na EU, vyšlo s podtitulem *Language work and the European Union*. Seznam autorů, kteří přispěli do tohoto vydání, vlastně zahrnuje odborníky na problematiku EU té doby, kromě výše zmíněných zde také figuruje Cay Dollerup, Radegundis Stolzeová, Christina Schäffnerová a Susan Šarčevicová. Autoři se nicméně shodují, že v této specifické oblasti je výzkum stále ve svých počátcích (viz Schäffner 2001: 248). Schäffnerová si dokonce klade otázku, zda je možné dosavadní obecné teorie a metodologie překladu aplikovat na tak specifické prostředí. Například koncepty výchozího a cílového textu se u jednotlivých překládaných typů výrazně liší a u legislativních textů si příjemci nemusí být vědomi, že čtou překlad. Výše zmínění zahraniční autoři se ale věnují zejména specifičnosti prostředí EU, překladatelským procesům, nástrahám a metodologiím. Jazykové stránky (a tedy i překladu jako produktu) se dotýkají především autoři čeští – již zmíněná Hoffmannová a Šimandl, ti se ale věnují čistě češtině. Eurožargonu, jakožto jazyku (překladových) textů vznikajících u EU, natož pak možnostem korpusové analýzy, se zahraniční autoři dosud tolik nevěnovali, kromě jedné autorky polské.

Polsko vstoupilo do EU ve stejném roce jako Česká republika a v obou zemích došlo k integraci evropského práva do národní legislativy. Jednou z podmínek pro přistoupení bylo přeložení *acquis communautaire*. Vliv eurožargonu na jazyk polského práva zkoumala Łucja Bielová ve své práci *Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law*. Autorka měla na rozdíl od této práce možnost vytvořit korpus národního práva, který zkoumala paralelně s korpusem evropského práva. Tyto dva korpusy byly v jejím výzkumu ještě doplněny o korpus referenční – korpus polských nepřekladových textů obecné povahy. Tato diplomová práce částečně vychází z práce Łucje Bielové, také ověřuje, jak se změnila situace před a po přistoupení k EU, také využívá metodu korpusové lingvistiky a také porovnává texty právní s texty nepřekladovými – publicistickými. Práce Łucje Bielové je také sondou do jazykové podoby překladů evropských institucí, nicméně na rozdíl od této diplomové práce měla autorka možnost srovnávat evropské právo s právem polským. V češtině dosud neexistuje korpus českého práva a jeho vytvoření je bráněno nedostupností českých právních textů jako celku v elektronické podobě a neexistencí databáze všech pramenů českého práva. Z diskuze s pracovníky Českého národního korpusu nicméně vyplývá, že existují snahy o vytvoření podobného korpusu českého práva. Práce Łucje Bielové navíc projevy eurožargonu v polštině analyzuje čistě na právních textech, dokonce pouze na směrnících a nařízeních (Biel: 126). Zabývá se dále především textovými strukturami a gramatickými vzorci, analyzuje struktury vět (podmínková souvětí apod.), modalitu, depersonalizaci právních textů, parataxi a hypotaxi, kohezi a prvky deixe. Tyto prvky zde zkoumány nejsou především proto, že tato práce se nezaměřuje výhradně na texty právní, navíc se tato práce zaměřuje na výrazné rysy euročeštiny, jak byly definovány v rámci již existujících studií. Tyto studie se výše uvedených rysů, zkoumaných Łucií Bielovou, dotkly jen okrajově (viz kapitola 6.1 Definice eurožargonu).

4 Obecná charakteristika překladů textů vznikajících u institucí EU

Rozmanitost překládaných textů pro EU je velmi značná. U tlumočených textů je situace poněkud jednodušší, ale tyto dva druhy textů samozřejmě není možné slučovat. Jak poznamenává Schäffnerová, u projevů tlumočených na půdě evropských institucí je jasné, co je text zdrojový a co je text cílový (Schäffner: 250). Ale u překladů je situace jiná a pojmy tradiční teorie překladu není možné používat. U legislativních textů EU například neexistuje jeden originál (proces překladu je popsán v kapitole 5.1.2) a překlady legislativních textů jsou nahlíženy jako samostatné a rovnocenné jazykové celky se stejnou platností, ne jako překlady. S tím souvisí problematika terminologie – Koskinenová uvádí, že dle oficiální politiky EU se dokonce nemá mluvit o překladech, ale o *language versions* (Koskinen 2000: 54), aby bylo jasné, že se jedná o texty rovnocenné, a ne o texty odvozené od jednoho základního textu.⁷ Jak navíc uvádí Wagnerová, je problematické pojmenovat texty, kterým se věnuje i tato práce – jsou to překlady EU? Podle Wagnerové je takové označení chybné, protože „překlady EU“ podle ní znamená vlastně překlady vznikající v kterékoli zemi Evropské unie za jakýmkoli účelem. Správný výraz by měl znít „překlady pro instituce EU“ (Wagner 2001: 263).⁸ Rozmanitost se netýká pouze formy tlumočení a překládání, ale také různých žánrů a druhů textu. Podle Wagnerové tvoří legislativa pouze cca 40 % objemu překladů vznikajících u institucí EU, netvoří tedy ani polovinu (Wagner 2001: 264). Překládají se zápisy ze schůzí, informační letáky, slogany, programy schůzí, projevy a další a další. Definice stylu právních dokumentů tedy pokrývá pouze 40 % překladů vznikajících u institucí EU. V EU vznikají tři typy právně závazných dokumentů: nařízení (závazná ve svém znění ve všech členských státech), směrnice (stanoví pravidla, ale jejich konkrétní zavedení do národní legislativy je na každém členském státu) a rozhodnutí (platí pro konkrétní oblast či organizaci). Nezávaznými právními předpisy jsou doporučení a stanoviska. Níže je pracovní seznam nejčastěji překládaných dokumentů v DG TRAD Evropského parlamentu, pod zkratkou DV se navíc mohou skrývat další možnosti.

⁷ Nicméně tato rovnost je některými autory označována za pouhou iluzi (Koskinen 2000: 50), někdy je podle ní dokonce primární funkcí některých překladů pouze jejich existence – text je přeložen, aby bylo učiněno zadost této iluzi rovnosti.

⁸ V této práci jsou synonymně užívány výrazy *překlady EU*, *překladové texty EU* i *překladové texty vznikající u institucí EU*, v kontextu této práce se zjevně jedná o překlady textů vznikajících v institucích EU, nicméně poslední použitý výraz je velmi dlouhý a v textu by se vyskytoval nepříjemně často.

DRUHY DOKUMENTŮ A JEJICH FORMÁT

Zkratka	Français	English	Česky	Deutsch
AD	avis définitif	opinion	stanovisko	Stellungnahme
AM	amendement	amendment	pozměňovací návrh	Änderungsantrag
DC	déclaration écrite	written declaration (Rule 51)	písemné prohlášení (článek 51)	schriftliche Erklärung
DV	divers	documents not stored in any other category	různé	Sonstiges
FT	fiche technique	fact sheet (now mostly in „dv“)	základní fakta (nyní nejčastěji pod „dv“)	Kurzdarstellungen
LT	lettre	letter	dopis	Schreiben
MP	marché publique	tender	výběrové řízení	Ausschreibung
NT	note	note	poznámka	Vermerk
OJ	ordre du jour	agenda	program jednání	Tagesordnung
PA	projet d'avis	draft opinion	návrh stanoviska	Entwurf einer Stellungnahme
PR	projet de rapport	draft report	návrh zprávy	Entwurf eines Berichts
PV	procès-verbal	minutes	zápis	Protokoll
QB	question au Bureau	questions to the Bureau (Rule 28)	otázka předsednictvu (článek 28)	Anfrage ans Präsidium
QE	question écrite	question for written answer (Rule 42)	otázka k písemnému zodpovězení (článek 118)	schriftliche Anfrage
QH	question orale (H) (heure des questions)	question for question time (H) (Rule 43)	otázka pro dobu vyhrazenou pro otázky (článek 116)	Frage für die Fragestunde
QO	question orale (O)	question for oral answer with debate (Rule 42)	otázka k ústnímu zodpovězení s rozpravou (článek 115)	mündliche Anfrage mit Aussprache
RC	proposition de résolutions commune	joint motion for a resolution	společný návrh usnesení	gemeinsamer Entschliessungsantrag
RE	proposition de résolution	motion for a resolution	návrh usnesení	Entschliessungsantrag
RH	réponse (H question)	answer (to H question)	odpověď (na otázky pro dobu vyhrazenou pro otázky H)	Antwort auf mündliche Anfrage
RR	rapport	report	zpráva	Bericht

Každý občan má právo na přístup k evropskému právu ve svém jazyce, k tomu účelu slouží *Úřední věstník EU*. Vychází každý den od úterý do soboty ve všech úředních jazycích EU. Jeho elektronická forma je dostupná na eur-lex.europa.eu a tato elektronická forma je autentická a právně závazná. Kromě legislativních aktů zveřejňuje *Úřední věstník* i dokumenty nelegislativní, např. interinstitucionální dohody, jednací řady, sdělení atd. Kompletní seznam dokumentů zveřejňovaných v *Úředním věstníku* je v příloze č. 5. I přes značný objem zveřejňovaných textů se jedná jen o špičku ledovce, pokud jde o práci překladatelů. Před přijetím finálního dokumentu

probíhá dlouhý proces, skládající se z celé řady fází, který zahrnuje spolupráci s výbory, vládními odborníky, soukromým sektorem a vypracování návrhů jednotlivých dokumentů, na tom všem se překladatelé podílejí. Každý občan EU má navíc právo obrátit se na instituce EU ve svém vlastním jazyce a má právo na odpověď ve svém rodném jazyce – to implikuje další překladatelskou činnost. Nicméně je mýtus, že by byly úplně všechny dokumenty překládány do úplně všech úředních jazyků. Například právě komunikace s občany je překládána pouze do toho jazyka, jaký je potřeba.

S rozmanitostí textových typů souvisí také různé funkce překladu. Podle některých autorů je primární funkce překladu pouhá jejich existence, která je důležitá pro iluzi rovnosti (Koskinen 2000: 50). Proto primární funkce překladů EU není funkce komunikační, ale spíše symbolická (Hanzl 2005:26).

4.1 Styl dokumentů EU

Bylo již zmíněno, že 40 % překládaných textů tvoří texty právní. Zbýlých 60 % tedy spadá do kategorie jiných stylů – především stylu administrativního. Jedlička i Daneš ve svých stylistikách zařazují styl administrativní (příp. jednací) do množiny stylu odborného (Jedlička 1970, Daneš 1957). S rozvojem úředního styku ovšem došlo k vymezení administrativního stylu jako samostatné kategorie (Čechová 1989). Čechová definuje styl administrativní jako styl s výraznou funkcí direktivní, řídicí a operativní, správní (Čechová 1989: 1). Texty psané administrativním stylem vyžadují především snadné a rychlé zpracování, proto u nich dochází ke standardizaci a k depersonalizaci. Hlavním jejich rysem je snaha o stručnost a ekonomičnost (Čechová 1989: 2). Tyto definice jdou snadno aplikovat na charakteristiky euročeštiny, uvedené v kapitole 6. Mezi další charakteristiky patří podle Čechové – stereotypnost, jmenné vyjadřování, adjektivizované výrazy, hromadění verbálních substantiv, neosobní tvary sloves a časté sekundární předložky – všechny tyto rysy jsou označovány za eurožargon, jedná se přitom o běžné charakteristiky administrativního stylu obecně.

Ač tvoří „pouhých“ 40 % všech překládaných textů, právě právní texty mají z překladů nejširší recepci a závazný charakter, a proto patří mezi ty nejdůležitější. Stylová stránka právních dokumentů je celkově považována za méně významnou, ve srovnání například s literárním překladem. V případě právních textů je přesnost na prvním místě a stylistické detaily jdou

stranou. Podle Sarčevićové „v právních překladech musí být obsah vždy nadřazen formě“ (Sarčević 2000: 3).

Tomášek ve své knize *Překlad v právní praxi* rozlišuje několik stylových rovin právního jazyka na základě autora textu (Tomášek 1998: 26-34). Rovinu základní právní normy (zákony, právní akty), aplikační (rozhodnutí různých orgánů), popularizační (projevy například v médiích) a rovinu právní rétoriky (např. projevy před soudem). Dále je ale možné rozlišit různé stylové vrstvy podle příjemce nebo funkce. Styl právních dokumentů rozhodně není možné definovat jednoduchým obecným popisem, jedná se o mnohvrstevnatý diskurs, do kterého spadá celá řada žánrů.⁹ Rovinu základní právní normy (do které patří právní předpisy EU), charakterizují podle Tomáška především právní termíny, slovní spojení a jazykové šablony. Ty nicméně mají v těchto textech povahu funkční a jsou neoddělitelné od tohoto funkčního stylu.

Enrique Alcaraz ve své knize definuje právní angličtinu mimo jiné také na základě několika hlavních charakteristických rysů, mezi něž podle něj patří latinismy, termíny francouzského nebo normanského původu, formální rejstřík a archaická dikce, archaická příslovce a předložkové vazby, redundantnost, častá performativní slovesa (*agree, amend, confer*), eufemismy (*a person*) a moderní kolokvialismy (*hacking, money laundering*) (Alcaraz 2002: 14). Rozděluje navíc právní texty do skupin podle žánrů – tedy rozlišuje například univerzitní diplomy, zákony, rozsudky atd.

Právní dokumenty EU jsou ovšem kategorií samy o sobě, je těžké je zařadit pod obecné charakteristiky, podle Ľucie Bielové se „*překlady legislativy EU liší od typických právních textů v mnoha ohledech a jsou ovlivněny řadou politických, procedurálních a institucionálních faktorů, jež přispívají k celkové hybriditě diskurzu EU*“ (Biel: 49). Kromě toho, že texty EU nelze zařadit do kategorie právních textů, jejich styl je tedy navíc považován za hybridní.

4.1.1 Hybridnost textů EU

Ľucia Bielová rozděluje právní texty obecně na texty autoritativní a neautoritativní (Biel: 51). Ve většině případů je podle ní překlad právního textu příkladem textu neautoritativního, neautentického, nemá stejnou platnost. Překlady legislativních textů EU jsou ale autoritativní a všechny jazykové verze mají stejnou platnost, jak bylo řečeno výše. Podobně vymezuje překlady

⁹ Podle specializace překladatele se právní texty dělí také dle tematické oblasti – smluvní právo, obchodní právo, firemní právo atd. (Biel: 51).

EU Tsorborgová, ale překvapivě je řadí mezi diskurz politický, spíše než právní (Tsorborg 1997: 147, cituje Biel: 52). Popisuje je jako hybridní texty, které jsou „*výsledkem spojení dvou a více kultur, případně kompromisem mezi nimi*“ (Tsorborg 1997: 147, cituje Biel: 52). Šarčevićová zase spatřuje hybriditu textů EU v tom, že kombinují deskriptivní i preskriptivní obsah (Šarčević 1997: 11). Problému hybridních textů bylo věnováno číslo časopisu *Across Languages and Cultures*. V úvodním článku definovala Schäffnerová s Adabovou hybridní texty jako překlady vyplývající z mezikulturní komunikace, jako textové rysy, „*kteřé cílové kultuře připadají nějak cizí / zvláštní / neobvyklé*“ (Schäffner a Adab 2001: 167). Dále však poznamenávají, že tyto rysy nejsou způsobeny neobratností překladatele, naopak, jsou způsobeny jeho vnímavostí a znalostí. Takové texty sice nejsou součástí cílové kultury, ale jsou jí obecně přijímány, neboť plní svou funkci, svůj určený účel (Schäffner a Adab 2001: 169). Hybridnost překladů EU také souvisí s procesem vzniku právních předpisů v EU. Tento postup, blíže vysvětlen v kapitole 5, je příčinou toho, že na vzniku textů se podílejí různé jazyky, hlasy různých národností a kultur. Výsledkem je hybridní text, u kterého lze jen těžko rozpoznat rysy originálu (Felici 2010: 102, cituje Biel: 53). Překladatelé pak vlastně „dehybridizují“ text, protože vytvářejí monolingvní překlad multilingvního zdrojového textu, jak argumentuje Pym (2001: 196), který svůj postoj vymezuje proti teorii právě Schäffnerové a Adabové. Podle nich totiž hybridita spočívá právě v procesu překladu, Pym naopak spatřuje hybriditu v procesu vzniku textů. Tato hybridita není specifická pouze pro prostředí EU, ale je celkově výsledkem globalizace, která se projevuje na více frontách. Schäffnerová s Adabovou zmiňují například oblast reklamy, ve které také dochází k hybridizaci (Schäffner a Adab 2001: 173), Mary Snell-Hornbyová se zase zabývá problémem hybridních textů postkoloniálních – textů, které psali autoři kolonizovaných kultur jazykem kultur kolonistů (Snell-Hornby 2001). Překladatelé tedy vlastně čelí dvojitému tlaku – tlaku globalizace a tlaku lokalizace, prosazování a uchovávání místních zvyklostí (Schäffner a Adab 2001: 173).

Co se týče textů EU, hybridita je tedy přítomná jak v procesu tvorby vlastních originálů, tak překladů. To souvisí s problémem přistupování jednotlivých zemí. Když například v roce 1995 přistupovalo do EU Finsko, muselo se, jako všechny ostatní země, vypořádat s překladem celého *acquis communautaire* ještě před přistoupením. Jak popisuje Pym (2000), ačkoli byla překládána legislativa již existující, tedy legislativa, která neprocházela procesem vzniku současně s překladem, jak tomu bývá dnes, stejně při překladu vznikaly problémy spojené například

s volbou originálu. Finské ministerstvo spravedlnosti se uprostřed překládání rozhodlo vyměnit anglické verze legislativy za verze francouzské, protože podle jejich slov u anglických předpisů docházelo k obtížím, co se týče spolehlivosti a interpretace (Gambier 1998: 296, cituje Pym 2000: 2). Jiná autorka, která se také zabývala finskými překlady textů EU, Kaisa Koskinenová, naopak zpochybňuje celou myšlenku hybridních textů a její užitečnost. Podle ní jsou definice tak široké, že by bylo možné tvrdit, že všechny překlady na světě jsou hybridní texty. Lepší by podle Koskinenové bylo uvažovat o institucích EU jako o jedné samostatné kultuře – komunitě, která sdílí historii a znalosti (Koskinen 2000: 59).

Shrnutí kapitoly 4: Obecná charakteristika textů

Kapitola č. 4 uvádí do problematiky překladů textů EU. Jejich funkce i styl jsou velmi komplexní, je tedy nutné rozlišit povahu dokumentů překládaných u evropských institucí a jejich formát. V EU se nepřekládá pouze legislativa, ale i texty administrativní povahy. V rámci definování těchto dvou stylů bylo zjištěno, že již v existujících charakteristikách právního a administrativního stylu zvláště existují rysy shodující se s charakteristikami eurožargonu. Vzhledem k faktorům podílejícím se na vzniku originálu i překladu byly texty EU označeny za hybridní.

5 Překlad jako proces

Pro překlady vznikající u institucí EU je obzvláště důležité, aby se analýza nevztahovala buď jenom na překlad jako produkt, nebo na překlad jako proces. Analýza musí nutně obsahovat oba pohledy. Vyžadují to specifické podmínky, za kterých překlady pro EU vznikají. Jedná se o bezprecedentní prostředí, na které se dají jen velmi těžko aplikovat existující překladatelské teorie. Shodnou se na tom teoretikové zabývající se problematikou textů EU – překládání podle nich probíhá ve specifických podmínkách, jež má na překladatele vliv, zatímco překlady samotné mají zase vliv na politické směřování EU, z toho důvodu je tedy nutné se v rámci translatologie zaměřit na překlad jako produkt i proces, jde-li o překládání v EU (Schäffner: 249; dále např. Dollerup 2009: 275). Existující trendy v překladech EU i zavedené mýty o překladech EU často nacházejí vysvětlení nebo popření právě při pohledu na překladatelský proces, probíhající v rámci překládání pro Evropskou unii.

5.1 Kontext vzniku překladů

5.1.1 Mnohojazyčnost

Otázka jak a proč vznikají překlady textů EU je neodmyslitelně spojena s diskuzí o překladech samotných a jejich jazykové stránce. EU je jedinečná organizace a jejím základním principem je mnohojazyčnost. Tato mnohojazyčnost je zakotvena v evropských smlouvách, konkrétně v článku 55 Smlouvy o Evropské unii, článcích 2, 24 a 342 Smlouvy o fungování EU. V 50. letech byly úřední jazyky pouze 4, dnes jich je již 24, čímž se vytváří naprosto specifické jazykové prostředí, ve kterém existuje až 552 (!) možných jazykových kombinací. Jazykovou politiku podrobněji vymezuje nařízení Rady č. 1/58 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství, které stanoví úřední jazyky Společenství (toto nařízení bylo samozřejmě postupně aktualizováno s přistupováním jednotlivých členských států). V roce 1958 byly úřední jazyky pouze čtyři (francouzština, italština, nizozemština a němčina), roku 1973 se přidala angličtina a dánština, 1981 řečtina, 1986 portugalština a španělština, 1995 finština a švédština, 2004 proběhlo rozšíření o 9 jazyků (čeština, estonština, litevština, lotyšština, maďarština, maltština, polština, slovenština, slovinština), roku 2007 přibyla bulharština, irština, rumunština a v roce 2013 zatím jako poslední chorvatština. S postupným přibýváním jazyků se objevily obavy z udržitelnosti tak rozsáhlé mnohojazyčnosti. Anthony Pym v roce 2000 přišel se studií *The European Union and its*

future Languages: questions for language Policies and translation theories, ve které se zabývá možnými problémy budoucího rozšíření EU, které mělo nastat v roce 2004 a které mělo zahrnovat i ČR. Dochází k závěru, že „další rozšiřování bude možná vyžadovat víc než jen fiktivní rovnost. Tím pádem spíš než výcvik nové armády překladatelů bude možná vhodnější hromadně se naučit jednu *lingua francu*,“ (Pym 2000: 9). Pym tedy podporuje myšlenku, že by v EU fungovala jedna *lingua franca*, tomu ale zase oponuje Kaisa Koskinenová, která je toho názoru, že ač není rovnost mezi jazyky EU dokonalá, přesto má mnohojazyčnost velkou hodnotu (Koskinen 2000: 52). Navíc je podle ní Pymův názor ovlivněn tím, že je sám mluvčím hlavního kandidáta na *lingua francu*, tedy angličtiny, a zároveň znalý druhého kandidáta – francouzštiny.

Anthony Pym nebyl jediný, kdo se zabýval předpověďmi ohledně roku 2004 a osudu mnohojazyčnosti EU po přistoupení tolika států. Rok 2001 byl vyhlášen Evropskou unií a Radou Evropy Evropským rokem jazyků – k této příležitosti vydal časopis *Terminologie et Traduction* v roce 2001 číslo, ve kterém byl věnován prostor pouze jazykovědcům ze států žádajících o přistoupení. Toto číslo otevírá svým příspěvkem Brian McCluskey, tehdejší generální ředitel překladatelské služby Evropské komise, který hledí optimisticky na zavedení dalších jazyků mezi úřední jazyky EU: „Mnohojazyčnost je jedním z pilířů Unie od samého začátku její existence a tak tomu také pravděpodobně zůstane i v budoucnu, nehledě na to, kolik členských států EU nakonec bude mít. My, pracovníci jazykové služby Komise jsme se museli s rozšířením potýkat již čtyřikrát a doufám, že to dokážeme znovu a se stejným úspěchem (McCluskey 2001: 7).“ Profesor Kocourek zase označil mnohojazyčnost za „problém“ EU, a to dokonce stěžejní (Kocourek 2000: 202).

Mnohojazyčnost v EU je celkově zdrojem jak kritiky (hlavně z hlediska nákladů na její dodržování – proč to jiné organizace jako OSN a NATO zvládnou jen se zlomkem počtu úředních jazyků EU?¹⁰) tak chvály. Existuje totiž názor, že demokracie a transparentnosti lze jen těžko dosáhnout, pokud je jich dosahováno jazykem pro obyvatelstvo nesrozumitelným (Wagner, Bech, Martínez 2012: 3). V roce 2001 tvořily náklady na jazykové služby 0.8 % rozpočtu EU, při rozpočítání na hlavu se jednalo o dvě eura na občana EU za rok (McCluskey 2001: 9). V roce 2014 činil rozpočet EU cca 143 miliard eur. Podle zpráv Evropské komise¹¹ činí celkové náklady

¹⁰ Tato otázka byla pokládána již v době, kdy bylo pouze 11 úředních jazyků EU (Wagner, Bech, Martínez 2012: 2).

¹¹ European Commission, DG Translation, Frequently Asked Questions, dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/translation/faq/index_en.htm

na jazykové služby méně než 1 % tohoto rozpočtu, tedy stále zaokrouhleně 2 eura na obyvatele na rok. McCluskey si rovněž klade otázku, kolik by to asi stálo, kdyby si jednotlivé členské státy mezi sebou nerozuměly? Na argument, že jiným organizacím stačí pouze pár úředních jazyků, odpovídá McCluskey, že žádná jiná organizace na světě není zdrojem legislativy, která by byla přímo závazná v jednotlivých členských státech (McCluskey 2001: 10).

Mnohojazyčnosti může být ovšem docíleno také pouze za pomoci dostatečně kvalifikovaných profesionálů. Bez kvalitních překladatelů a tlumočnicků je mnohojazyčnost doopravdy pouhou iluzí, jak o ní hovoří Pym (2000: 9). S tím úzce souvisí i otázka vzdělávání. Zatímco Finsko mělo v době přistoupení k EU čtyři vynikající instituce pro vzdělávání tlumočnicků, například Portugalsko nebo Řecko tuto nezbytnost postrádaly a *„právě ve školních lavicích prohrály – a stále prohrávají – lingvistickou bitvu, jež je současně i bitvou o politickou moc v Evropě“* (Dollerup 1996: 310, cituje Pym 2000: 10). Pym dodává, že naopak Španělsko mělo sice na konci druhého tisíciletí celkem 27 institucí vzdělávajících tlumočnický, které ale produkovaly pouze podprůměrné studenty, a kvantita institucí tedy situaci také zachránit nemůže. Řešením jsou nabízené překladatelské a tlumočnické stáže u evropských institucí a také programy spolupráce mezi EU a evropskými překladatelskými univerzitami (European Masters in Conference Interpreting a European Master's in Translation).

5.1.2 Instituce EU a faktický proces překladu

Překladačský proces v institucích EU je o to složitější, že probíhá na několika úrovních a v několika institucích. Počet překladatelů a tlumočnicků navíc narůstá s každým státem, o který se EU rozšiřuje. Pro srovnání je níže uvedená tabulka.

Tabulka 1: Počet překladatelů dle institucí

INSTITUCE	překladatelé 2000	překladatelé 2012
Evropská komise	1 332	1 700
Evropská rada a Rada Evropské unie	641	630
Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů	198	350
Evropský parlament	583	700
Evropský soudní dvůr	265	600
Evropský účetní dvůr	63	150
Celkem	3 082	4 130

Zdroj: Dollerup 2009:272; Interpreting and Translating for Europe 2013, dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/brochures/interpreting_translating_europe_en.pdf

Jak je výše zřetelné, za deset let se počet interních překladatelů zvýšil více než o tisícovku. Tato tabulka navíc nabízí přehled institucí s největším počtem zaměstnanců, nezahrnuje například interní překladače v ECB a EIB (v Evropské investiční bance se jedná například o 30 stálých překladatelů), dále je nutné si uvědomit objem asistentek a dalších pracovníků, kteří se na procesu překladu podílejí (jen v Parlamentu je jich 750), dále funguje Evropské centrum pro orgány Evropské unie, které nejenže zaměstnává asi 100 stálých překladatelů a zajišťuje překlady pro více než 50 evropských agentur a orgánů, ale také koordinuje outsourcing překladů EU různým externím dodavatelům, jejichž práce také rozhodně není zanedbatelná. Tato čísla jasně dokazují, že EU je jako překladačský projekt jedinečná.

Aby bylo možné vytvořit si představu, jak překladačský proces probíhá, je nutné krátce zmínit známé legislativní postupy v EU a funkce jednotlivých institucí. Tyto informace osvětlují fungování EU i cirkulace dokumentů a tedy i překladů v EU.

Od přijetí Lisabonské smlouvy roku 2007 platí proces spolurozhodování (co-decision process). Zjednodušeně řečeno: s návrhem legislativy přichází Evropská komise (může s ním přijít i na základě iniciativy občanů EU), tento návrh je odeslán do Evropského parlamentu a Radě EU. Zde probíhá připomínkování. V Parlamentu je ustanoven/a zpravodaj/ka, který/á vypracuje zprávu o

projednávaném návrhu a v prvním čtení může Parlament návrh buď schválit beze změn, nebo s úpravami odeslat zpět do Komise. Na stanovisku Parlamentu z prvního čtení staví své první čtení i Rada. Rada buď změny navrhované Parlamentem v prvním čtení přijme – návrh je přijat, nebo navrhne změny vlastní – dokument je odeslán zpět do Parlamentu. Poté proběhne druhé čtení v Parlamentu, který buď změny přijme (a dokument je přijat) nebo odmítne (návrh je zamítnut) nebo změní (dokument jde k druhému čtení do Rady). V případě, že ve druhém čtení Rada návrhy Parlamentu odmítne, musí zasednout dohodovací výbor.

Tento proces, kdy jsou jednotlivé akty připomínkovány v jednotlivých institucích, práci překladatelům neulehčuje. Pro potřeby jednodušší modifikace textu ve fázi vzniku nové legislativy se překladatelé musí držet zásady, že v jednotlivých jazykových verzích by měl odpovídat odstavec odstavci, ideálně i věta větě (Pym 2000: 3). V *Základních pravidlech pro překlad dokumentů EU do češtiny* je dokonce uvedeno, že v překladech legislativy se nesmí věty ani rozdělovat, ani slučovat.¹² Při odkazování na dokumenty by totiž mohlo docházet k potížím. Kaisa Koskinenová popisuje proces z pozice překladatelky Evropské komise takto: „*Překladatel Komise pracuje uprostřed sítě propojených dokumentů, kde texty cirkulují a vyvíjejí se v určitém kruhu, jednotlivé verze jsou přepisovány a opakovaně překládány několikrát za sebou, přičemž s sebou nesou stopy a fragmenty textů předchozích* (Koskinen 2000: 60).“

Kromě těchto tří institucí, účastnících se legislativního procesu spolurozhodování, je ještě důležité zmínit Soudní dvůr Evropské unie, který rozhoduje ve věcech dodržování evropského právního řádu, Evropský účetní dvůr, který dohlíží na dodržování rozpočtu, Evropskou investiční banku, ta podporuje růst a zaměstnanost, poskytuje úvěry, Evropskou centrální banku, zodpovědnou za evropskou měnovou politiku a poradní orgány – Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů.

5.1.3 Koordinace překladatelského procesu

V EU probíhá překladatelský proces, který, co do rozsahu a procesu, není srovnatelný s jinými překladatelskými procesy. Schäffnerová si dokonce klade otázku, zda je možné dosavadní obecné teorie a metodologie překladu aplikovat na tak specifické prostředí (Schäffner 2001: 248). Jan Hanzl ve své diplomové práci detailně rozebral a popsal všechny aktéry, podílející se na tomto

¹² Dostupné z: http://ec.europa.eu/translation/czech/guidelines/documents/handbook_translation_czech_en.pdf

procesu a zjistil, že z hlediska project managementu se na překládání pro evropské instituce dá aplikovat Nidův stále platný princip, popsáný v závěru knihy *Theory and Practice of Translation* z roku 1974. Tato kapitola, nazvaná *Organization of Translation Projects*, představuje možnosti řízení překladatelského projektu – Nida vycházel ze svých zkušeností s řízením procesu překladu Bible. Nidův postup klade důraz na další aktéry překladu, a sice na osobu zodpovědnou za revizi a za koordinaci projektu. Odpovědnost za překlady EU je diskutovaný pojem, vzhledem k tomu, že vlastně neexistují ani originály, ani překlady jako takové. Jeden překladatel nebo jeden autor nemůže být nikdy individuálně za text odpovědný (Pym 2000:7).

5.1.4 Workflow – interní překlady

V Evropském parlamentu i v Evropské komisi má překladatelský proces zjednodušeně tři fáze: fáze před překladem (pre-processing), překlad a fáze po překladu (post-processing). Překladatelský proces probíhá v nejjednodušších případech v Evropském parlamentu následovně.¹³ V počítačovém rozhraní TFlow, které je využíváno pro management překladu, se překladateli objevují úkoly – budoucí i právě probíhající. V rámci tohoto rozhraní může překladatel sledovat deadline překladu, v tomto rozhraní jej také odesílá k revizi. Text k překladu připravuje asistentka. Zadává úkoly do TFlow a synchronizuje dokumenty k překladu s existující překladovou pamětí. Vzhledem k tomu, že texty EU mají často stejnou formální strukturu a opakující se formule, asistentka nechá zdrojový dokument projet existující pamětí pro příslušný textový typ a typ obsahu. Překladateli tak pak přichází text částečně přeložený. Překladatel vidí v TFlow, že se mu text odemkl (tzn. je připravený asistentkou k překladu) a může začít překládat. Současně je mu na stůl doručen tzv. *feuille de route*, neboli jakýsi průvodní dokument, který obsahuje všechny důležité informace o překladu. Z něj se překladatel například dozví, kdo je autorem textu, z jakého je výboru nebo jaké překladové paměti by se pro překlad hodily. Tento *feuille de route* je svázán s vytištěným zdrojovým dokumentem.

V Evropské komisi je využívána aplikace Dossier Manager, která slouží ke správě souborů, nebo TraDesk (Translator's Desktop), překladatelské rozhraní, ve kterém překladatel spravuje své překladatelské projekty¹⁴. Pro vyhledávání překladových dokumentů a informací o nich slouží překladatelům Evropské komise rozhraní DGT Vista. Celý překladatelský proces probíhající v Evropské komisi je znázorněn graficky v příloze č. 2.

¹³ České oddělení Evropského parlamentu, interní překladatelé.

¹⁴ *Translation tools and workflow*. 2012. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Od roku 2014 je v Evropském parlamentu pro překlady využíván software SDL Studio 2014, na které proběhl přechod z Trados Workbench (souběžně se ovšem také používá software CAT4TRAD pro jednoduché typy dokumentů). Překladatel Parlamentu si po obdržení překladu otevře překlad pomocí rozhraní Twist právě ve Studiu. Zde se mu zobrazují jak prázdné segmenty (části textu) k překladu, tak například segmenty uzamčené asistentkou (hlavička dokumentu, přeložená automaticky apod.). Ve Studiu je dokument přeložen a finalizován – tzv. vyčištěn a uložen, vygeneruje se nová paměť. Dříve, než je dokument odeslán na tzv. *book-out*, tedy ven z oddělení, probíhá jazyková revize dalším překladatelem a závěrečné zapracování změn.

5.1.4 Osoby účastnící se překladatelského procesu a odpovědnost překladatele

Proces na oddělení tedy vypadá následovně:

Asistentka (příprava) —————> překladatel A (překlad) —————> překladatel B (revize) —————>
překladatel A (zapracování změn) —————> asistentka (book-out)

V případě, že je nutné přeložit dokument velmi rychle (např. návrh usnesení), rozdělí se mezi více překladatelů. Interní emailový účet umožňuje překladatelům rychlou komunikaci, upozorňují se na případné problémy, diskutabilní jazykové volby apod. Překladatelé sami aktivně bojují proti mýtům, které se na veřejnosti objevují, co se týče jejich práce (viz Petr Potůček či Zdeněk Opava). Emailové komunikace interních překladatelů jsou důkazem, že překladatelé o jazyce neustále přemýšlejí a v souvislosti s eurožargonem se snaží o co největší přirozenost překládaných textů, viz příloha č. 1.

U překladů EU není jednoduché vystopovat všechny osoby účastnící se na překladu textu nebo na vzniku originálu. Situace není taková, že by jeden autor napsal text, který by byl později přeložen jedním překladatelem. Proces vzniku i překladu textů EU je daleko komplikovanější. Kaisa Koskinenová popisuje, jak jen málokdy má překládaný dokument jen jednoho autora, jedná se podle ní většinou o kolektivní výtvor, který ale nepředstavuje stabilní výchozí text, který může být přepsán jinými autory a opakovaně překládán různými překladateli – navíc se může stát, že se zdrojový jazyk v průběhu procesu změní (Koskinen 2000: 59). Stejně tak vzhledem k propojenosti rozhodování jednotlivých institucí není možné zaměřit se na činnost pouze jedné z institucí – proces spolurozhodování spolu instituce neodmyslitelně propojuje.

O procesu přeložení *acquis communautaire* podrobněji pojednává Jan Hanzl (2002) ve své diplomové práci. Tento proces se od současného překládání velmi lišil. Jak popisuje Hanzl, až do roku 1998 probíhal překlad místy až chaoticky a neorganizovaně, nebyla sjednocená terminologie a předpisy se překládaly i několikrát. V roce 1998 bylo zřízeno Koordinační a revizní centrum, které na překladatelský proces dále dohlíželo, a začala probíhat „technická harmonizace“ – pracovalo se na sjednocování terminologie (Hanzl 2002: 38). Koordinační a revizní centrum vytvořilo databázi překladů a centralizovalo zadavatelskou činnost, zadávalo veřejné zakázky překladatelským agenturám a překlady revidovalo. Postupy koordinace překladatelského procesu dále popisují Petra Seidlová a Zuzana Semínová v článku *Koordinační a revizní centrum* z roku 2000 (Seidlová a Semínová 2000:194–195).

5.1.5 Příjemce a recepce překladu

Posledním článkem procesu překladu je příjemce. I zde je nelehké aplikovat existující teorie překladu. U textů EU nejsou často originály ani překlady jako takové a stejně tak často chybí i příjemce. Pokud příjemce existuje, je možné ho rozdělit na *in-house* a *outside* (Wagner, Bech and Martínez 2002: 66). Mezi *in-house* příjemce patří zaměstnanci institucí EU, pro které jsou překládány dokumenty, přicházející do EU zvenčí, například od vlád, ministerstev a veřejnosti. Dále jde o interní dokumenty, které jsou někdy překládány do všech úředních jazyků, ale někdy jsou překládány pouze do angličtiny, francouzštiny nebo němčiny, není-li další překlad potřeba (administrativní informace, zápisy z jednání). Příjemcem mimo instituce EU jsou samozřejmě občané členských států. Nicméně definice „občana členských států“ zahrnuje jak odborníky, specializované na problematiku toho či onoho předpisu, zároveň ale také desetiletého školáka (Wagner, Bech and Martínez 2002: 68). Překladatelé dostávají v rámci překladatelského procesu informace o překladu, na kterém mají pracovat. Součástí elektronického popisu překladu by měl vždy být účel překladu a s ním spojený recipient. Nicméně právě tato informace často v popisu překladu buď chybí úplně, nebo je velmi vágní, např. účel = zasedání 1. března (Wagner, Bech and Martínez 2002: 69). Nelze nicméně předpokládat, že část překládaných textů nečte vůbec nikdo. Neexistují o tom žádné důkazy.

Je nemožné zjistit, jaká je přesně recepce textů EU. Za předpokladu, že recepce jakékoli psané formy textu probíhá dnes převážně na internetu, je možné alespoň přibližně číselně porovnat rozdíly mezi recepcí textů EU a recepcí médií. Je zřejmé, že recepce médií se s počtem recipientů evropských překladů nedá srovnat. Nicméně alespoň pro představu nějaká čísla dostupná jsou.

Na stránkách EUR-Lex.europa.eu, kde je zveřejňován *Úřední věstník* Evropské unie, byla ještě donedávna k dispozici stránka se statistikami návštěvnosti stránek. Obsahovala ovšem neúplná data. Pro potřeby této diplomové práce byl kontaktován helpdesk pro EUR-Lex ohledně aktuálních informací o návštěvnosti. Pracovníci helpdesku si vyžádali delší čas na odpověď a posléze poskytli jedno číslo – údajně jedinou statistiku, kterou jsou schopni poskytnout. Současně byla kompletně zneprístupněna stránka návštěvnosti na EUR-Lex.europa.eu. Vypočítali, že v období duben 2014 – únor 2015 (od spuštění aktuálních webových stránek EUR-Lex) byly stránky v českém jazyce shlédnuty 1 547 010x. Pro srovnání: nejnavštěvovanější zpravodajský server iDnes.cz (na druhém místě Novinky.cz a na třetím Centrum.cz)¹⁵ má stabilně měsíční návštěvnost přes 4 000 000 reálných uživatelů. Počet zobrazení se pohybuje kolem 750 000 000 za měsíc, což je v porovnání s milionem a půl za necelý rok v případě EUR-Lexu značný rozdíl. Graf návštěvnosti je k dispozici v příloze č. 3 a 4.

Situace se samozřejmě časem mění. Podle Petra Potůčka měl hlavní zpravodajský server EU Euroskop na konci předvstupní kampaně návštěvnost denně tisíce lidí (Potůček 2004: 36). Nicméně tento server dnes ke zveřejňování předpisů EU neslouží, existuje právě EUR-Lex.europa.eu.

Vzhledem k velké rozdílnosti recepce je zřejmé, že recepce médií a recepce překladových textů EU je naprosto nesrovnatelná. Recepce překladů EU působí vedle čísel z jediné zpravodajské stránky až nicotně.

5.1.6 Pomůcky překladu a style guides

Interní překladatelé u evropských institucí pracují s řadou pomůcek. Kromě již zmiňovaného softwaru TFlow a překladatelského softwaru SDL Studio 2014 pracují také s řadou pamětí a databází. Překladatelé Evropského parlamentu i Evropské komise pracují například s databází systému Euramis („databáze databází“, která slouží jako úložiště pamětí vzniklých překladem pomocí nástrojů Trados TWB nebo Studio), kde jsou obsaženy databáze nejen EP, ale i Komise a Rady, rozdělené do skupin, podle jejich role v legislativním procesu. Zásadní jsou také databáze EP-Committees, ta obsahuje paměti překladů dokumentů EP k postupům a dokumenty, které procházejí plenárním zasedáním, EP-Standard, kde jsou všechny ostatní dokumenty EP a EP-

¹⁵ iDNES.cz překonal rekordní hranici čtyř milionů návštěvníků, 27.2. 2014, dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/navstevnost-idnes-cz-05b-/domaci.aspx?c=A130227_152933_domaci_ton

Basic-References, která obsahuje základní referenční dokumenty (jednací řády, smlouvy, interinstitucionální dohody apod.). Další materiály poskytne výhradně terminologická databáze IATE (Interactive Terminology for Europe), která vznikla roku 1999 a která shromažďuje terminologii specifickou pro Evropskou unii, za účelem zajištění konzistentnosti textů EU.

Pro zajištění konzistentnosti existují také tzv. style guidy. Tedy jednotná pravidla pro jazykovou podobu textů. Evropská unie vydává od roku 1993 *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*, která jsou dostupná ve všech úředních jazycích Unie. Pravidla obsahují technické a redakční normy, typografická pravidla společná všem jazykům i část specifickou pro jednotlivé jazyky. Tato pravidla mají sloužit k harmonizaci textů EU. Překladaatelům Evropského parlamentu navíc také slouží příručka *Rozbludník překladaatele v Evropském parlamentu*, která z *Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů* samozřejmě vychází, ale dále specifikuje jednotlivé jazykové problémy a sjednocuje různě vydávaná opatření a doporučení týkající se jazykové úpravy textů, která jsou pravidelně zveřejňována na intranetu Evropského parlamentu. Obsahuje například souhrn názvů jednotlivých orgánů, institucí a představitelů EU a jejich správné překlady, například včetně problematického *President of Europe / President of the European Union / předseda Evropské rady*. Dále se zde objevují například užitečná pravidla transkripce a transliterace cizích jmen. Pro potřeby redakční kvality existuje dále například *Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů v orgánech Evropského společenství*. Další jazykové aktuality a pokyny jsou zveřejňovány na intranetech v rámci interních jazykových pokynů, jsou zde například zveřejňovány pokyny ohledně genderově neutrálního jazyka. Překladaatelé Evropské komise mají také k dispozici mimo jiné *Základní pravidla pro překlad dokumentů EU do češtiny*, *Stručné pokyny pro překlad dokumentů do češtiny*, nebo *Kontrolní seznam*, ve kterém je možné zaznamenat provedení všech úkonů pro překlad nezbytných (např. kontrola pravopisu, revize).

Podobné strategie fungují i v českých médiích. V lektorně redakce Mladé fronty DNES, kde probíhají korektury textů, je v počítačích na intranetu nainstalovaný speciální slovník, shrnující pokyny pro problematické jazykové jevy, jako jsou například malá a velká písmena v diskutabilních případech a sjednocující řešení v případech, kde *Pravidla českého pravopisu* umožňují dvě možnosti. Například tam, kde *Pravidla* umožňují dlouhou i krátkou formu hlásky, je možné v novinách MF DNES nalézt pouze krátkou variantu – vždy tedy např. *vitamin*, nikdy *vitamín*.

Shrnutí kapitoly 5: Překlad jako proces

Kapitola 5 se zabývala kontextem vzniku překladů a procesem překladu. Byla objasněna myšlenka mnohojazyčnosti jako základní princip, na němž je EU postavena. Před detailnějším průzkumem jazyka překladů EU samotného byl detailně popsán kontext vzniku překladů u evropských institucí, protože je nedílnou součástí překládání a na výslednou podobu překladu má vliv. Fungování EU a postupy využívané u institucí EU v rámci překladatelského procesu byly doplněny o zmínku o překladatelských pomůckách a redakčních příručkách. V další části této práce je blíže popsána česká varianta eurožargonu – euročeština a její jazykové rysy.

6 Překlad jako produkt

6.1 Definice eurožargonu

V českém jazyce není příliš ustálený úzus pro pojmenování jevů, které tato práce zkoumá. Objevuje se mnoho variant – eurožargon (použitý v názvu této práce), euročeština, eurospeak nebo eurolect. Hoffmannová a Šimandl ve svém článku výraz euročeština zdůrazňují buď pomocí uvozovek, nebo kurzívy, Hasil zase svůj příspěvek na Letní škole slovanských studií nazval *Euročeština?* s otazníkem. Kaisa Koskinenová pracuje synonymně s pojmy eurospeak i eurolect (Koskinen 2000: 53).

Jak název diplomové práce naznačuje, existuje v českém jazyce pojem eurožargon, kterým tato práce nazývá specifický jazyk textů vyskytující se především v překladech vznikajících v evropských institucích – tedy v překladech evropských dokumentů všeho druhu. Definice ze slovníku *Multilingual Dictionary of New Words* naznačuje, že se nejedná o jazykové jevy v češtině, ale ve všech jazycích, dokonce se ani nezmiňuje o překladech. Petr Potůček ve svém článku nabízí obecnější vymezení eurožargonu v českém prostředí, nazývá jej euročeština, což je podle něj evropský diskurs v naší mateřtině, velmi složité a bohatě strukturované kontinuum (Potůček 2004: 34). Vzhledem k tomu, že čeština není jediný jazyk, který používá výraz eurožargon, je tedy nelogické vztahovat ho pouze na překladové texty v češtině, mnohem lépe se hodí výraz euročeština. Eurožargon (a stejně tak eurospeak a eurolect) je tedy obecnější pojmenování specifického jazyka využívaného u institucí EU, přičemž tyto jevy jsou společné mnoha jazykům. Jedná se o nadřazený pojem euročeštině. Euročeštinou naopak můžeme nazývat projevy eurožargonu v českém jazyce. V rámci korpusové analýzy provedené v této práci dochází ke zkoumání projevů euročeštiny, protože její závěry se netýkají obecně eurožargonu – tedy jevů vyskytujících se ve všech evropských jazycích. Ina Barciucová ve své diplomové práci eurospeak definovala jako něco, co vlastně spojuje poslance z 28 různých zemí mluvící různými jazyky (Barciuc 2008: 29). Euročeština i eurožargon obecně jsou ale částečně se překrývající pojmy. Pokud definujeme euročeštinu jako jazyk kondenzovaný, plný složitých souvětí a internacionalizmů, pak je euročeština pravděpodobně totéž co eurožargon. Nicméně jen těžko je možné vztáhnout na eurožargon i prvky typické pouze pro euročeštinu – přehnaný jazykový purismus při přejímání cizích slov, hromadění předložek, stupňování pomocí opisu i koncovky... Tyto dva termíny se tedy mohou částečně překrývat, ale ne kompletně. S pojmem euročeština správně operují jak Hoffmannová a Šimandl, tak Petr Potůček a Jiří Hasil a další. Je ale ještě

navíc nutné odlišit pojem euročeština využívaný profesorem Marvanem – v jeho pojetí se totiž jedná o úplně jiný koncept. Profesor Marvan nespojuje euročeštinu ani s překlady ani s Evropskou unií vůbec. Euročeština v jeho pojetí je čeština v kontextu evropského lingvoareálu (Marvan 2007: 10), existuje již tedy dávno před vznikem Unie. Jedná se o jeden z jazyků jazykového svazu, ve kterém po dlouhá staletí (cca od 9. století) probíhá evropeizace (eurointegrace) (Marvan 2007: 15). Protože docházelo k ovlivňování a sbližování jazyků v rámci tohoto jazykového svazu, čeština sdílí s dalšími eurojazyky společné rysy a v rámci tohoto společného vývoje se v euročeštině vyvinuly eurolexikalismy (lexikální rovina), tvaroslovné evropeismy a evropeismy morfosyntaktické a morfologické. Dochází zde tedy částečně ke zmatení pojmů, protože euročeština v pojetí Hoffmannové, Šimandla, Hasila i Potůčka pracuje s pojmem euročeština v úzké souvislosti s vlivem přistoupení ČR k EU na češtinu. Definice euročeštiny profesora Marvana má ale značný přínos pro naše dnešní vnímání euročeštiny. Profesor Marvan totiž přichází s myšlenkou (Marvan 2007: 15), že evropeizace (nebo eurointegrace) ve smyslu vzájemného ovlivňování jazyků, může být chápána buď negativně – jako forma určité jazykové agrese až barbarizace, nebo pozitivně – jako možnost obohacení a poučení. Přístup k větším a dominantním jazykům je tedy možno chápat i pozitivně, ty však musí na druhou stranu oplývat jakousi evropskou jazykovou solidaritou a nesnažit se utlačovat jazyky menší. Jak často opakuje profesor Marvan na svých přednáškách: „Cizí jazyk může být dobrý sluha, ale špatný pán.“

Problematikou vymezení euročeštiny se ve své práci zabývala Jana Hoffmannová. V práci *Euročeština v lucemburských překladech dokumentů Evropského parlamentu* (Hoffmannová: 2008), kterou napsala spolu s Josefem Šimandlem, spatřuje základní rysy euročeštiny v několika základních oblastech:

1. Slovní zásoba a terminologie
2. Morfologie
3. Jevy na pomezí lexika a syntaxe
4. Syntax
5. Pravopis

Níže uvedený popis rysů euročeštiny na těchto jednotlivých rovinách jazyka vytváří vlastní definici projevů euročeštiny v překladových textech vznikajících v institucích EU.

6.1.1 Slovní zásoba a terminologie

Na základě analýzy vzorku překladových textů vznikajících v Evropském parlamentu pracovala J. Hoffmannová s Novým akademickým slovníkem cizích slov, který sloužil jako ukazatel toho, zda je přejaté slovo v češtině již do určité míry zavedené, nebo zda se jedná o slovo pro běžného Čecha jen špatně srozumitelné. Tak zařadila mezi slova běžné češtiny například výrazy *auditor*, *subsidiarita* nebo *rezident* (Hoffmannová, Šimandl 2008: 115). Je diskutabilní, zda například *producenti ovoce* českého čtenáře zarazí. Podle Hoffmannové je největším problémem nadužívání přejatých slov jako např. *harmonizace*, *inovativní*, *masivní* nebo *(vy)generovat*. S využíváním anglicismů je podle Hoffmannové a Šimandla český čtenář smířen (termíny jako *monitoring* nebo *outsourcing*), ačkoliv u některých se doporučuje přidávat vysvětlení v závorkách (*benchmarking*).

Co se týče tzv. internacionalizmů, souhlasí Hoffmannová a Šimandl se Zdeňkem Opavou, který varuje před zbytečným purismem (Opava, 2004) a je proti důslednému využívání *začleňování/začlenění* místo *integrace*, *pružnosti* místo *flexibility* nebo *předcházení* místo *prevence*. Problém určitého jazykového purismu, který souvisí s kritikou, jež se proti jazykové podobě textů EU objevuje. Purismus a jeho nástrahy jsou detailněji popsány v kapitole 6.2.

Tendence popisované jak Hoffmannovou a Šimandlem, tak Zdeňkem Opavou, odporují tvrzení Petra Mareše, který ve své studii *Některé vývojové tendence současné češtiny* mluví zejména o internacionalizační tendenci, které však podle něj chybí protiváha ve formě „*opozitní tendence nacionalizační, spočívající ve vytváření náhrad cizích prvků*“ (Mareš 2007: 39).

Takový purismus může vést až k vytváření podle Hoffmannové zbytečných neologismů – *slučitelnost* místo *kompatibilita*, *souběžnost* místo *konvergence*. Z článku celkově vyplývá (stejně jako z článku Zdeňka Opavy), že horší než užívání přejatých slov ve velké míře je tvrdošíjné zachovávání nepřejatých výrazů. Vznikají pak spojení jako *průhledné volby*, místo *transparentní volby*, *toky přistěhovalců* místo *migračních toků*. Vyhybání se přejímání slov vede podle Hoffmannové k „nepříliš elegantním“ slovotvorným postupům, například přijímání sufixů a prefixů k existujícím výrazům vede ke vzniku slov jako *předvstupní*, *podzákonný*, *přeshraniční*. Naproti tomu ale například Ivana Bozděchová uvádí výraz *přeshraniční* ve výčtu odborné terminologie a *předvstupní* mezi slovy, která jsou pro EU klíčová, a to ještě před vstupem ČR do EU (Bozděchová 2000: 220 a 221).

Dalšími významnými rysy českých překladových textů jsou specifika spojená s opakovanou nevhodnou volbou českého ekvivalentu na lexikální rovině. Hoffmannová zmiňuje překlad *possibility* (rozlišovat *možnost* a *příležitost*), *urgent* (ne vždy je vhodný výraz *naléhavý*) nebo *involved* (*příslušný* je v některých případech vhodnější než *dotčený*), ale také *to represent themselves* (*zastupovat se* není podle autorů vhodný ekvivalent, je uveden příklad *schopnost Romů zastupovat se*, nicméně v celém korpusu Intercorp se tvar *zastupovat se* objevuje pouze jedinkrát, v tomto zmíněném případě, naopak česká média podle korpusu vazby typu *zastupovat se na úradech* využívají běžně).

V souvislosti s nadužíváním některých přejatých výrazů zmiňují Hoffmannová a Šimandl problém klišovitosti, která nutně nastává v případě některých spojení – *investovat politický kapitál*, *mít velký potenciál* – ale i v případě nadužívání domácích abstrakt typu *udržitelnost*, *vyváženost*. Výskytu klišé v eurožargonu (zejména v angličtině) se ve své diplomové práci věnovala Ina Barciucová (2008).

Lexikální složka je ale velmi specifická pro texty EU a je velmi neprůkazné její srovnávání s mediálními texty – už jen kvůli tématům specifickým pro EU. Při srovnávání v rámci korpusové analýzy tedy musí být větší kladena váha na slovní zásobu, která není tak pevně svázána s texty EU, jako je např. *potenciál* apod.

6.1.2 Morfologie

Podle Hoffmannové a Šimandla především vliv jinojazyčných originálů způsobuje častý výskyt plurálových tvarů u podstatných jmen, které v plurálové formě nejsou v češtině obvyklé (Hoffmannová, Šimandl 2008: 118). Sem spadají především *politiky*, *soudružnosti*, *vzájemnosti*, *diskriminace*, *populace*, *vývozy*, *rozvoje* apod. Tyto neobvyklé formy jsou detailněji prozkoumány v druhé části této diplomové práce – v korpusové analýze.

Jako další rys euročeštiny uvádějí skloňování zkratk typu *v rámci Unesca*, které může působit kolokviálně, frekventované stupňování přejatých adjektiv typu *koherentnější*, *konzistentnější*, *strategičtější*, a to i v případě zdánlivě nestupňovatelných adjektiv typu *cílenější*, *řádnější* a *řízenější*, *nejkonkurenceschopnější*. V souvislosti s adjektivy dochází k „dvojitému“ stupňování, tedy ke sloučení dvou způsobů stupňování – opisu i přípony: *více důležitější*, *více potřebnější*. Styl textů dokumentů EU se dále vyznačuje formulacemi založenými na zvrtném pasivu typu *členské státy se vyzývají k přispění*.

6.1.3 Jevy na pomezí lexika a syntaxe

Sem patří podle Hoffmannové a Šimandla především chybné koncovky adjektiv typu *navzdory opatřením učiněných*, které jsou podle autorů dány kondenzovanou syntaxí originálů. Dále dochází k časté problémy s v češtině ustálenými vazbami, dochází k jejich kontaminaci a k výskytu zeugmat, např. *nominovat kandidátem, úcta pro práci dosud vykonanou, účastnit se na vývoji, dostupnost k lékům* apod. Jako neobratné řešení vidí autoři práce například kumulaci předložek: *přechod od v zásadě čisté fáze, i na k nim přiléhající oblasti, vývoz do a z EU*, případné problémy s porozuměním může způsobovat opakování předložek typu *jednání o úmluvě o ochraně rozmanitosti* apod. Stejně jako u administrativního stylu, i zde narazíme na velké množství sekundárních předložek, které přispívají ke kondenzaci textu: *z důvodu, za účelem, s cílem* apod. Co se týče spojek, Hoffmannová a Šimandl zmiňují zvláštní inklinaci ke spojkám knižním až zastaralým. Stejnou tendenci zaznamenávají i sami překladatelé v GR TRAD, kde například Petr Potůček bojuje proti nadužívání spojek *jakož i a jakožto*.

6.1.4 Syntax

Šimandl a Hoffmannová řadí dokumenty EU mezi typické zástupce administrativního stylu, se kterým jsou spojeny známé charakteristiky: rozsáhlé, komplikované a často nesrozumitelné větné celky. To souvisí také s tím, že tito autoři prováděli analýzu pouze na textech Evropského parlamentu. Ačkoli Interinstitucionální dohoda o společných pokynech k redakční kvalitě právních předpisů Společenství říká, že: „Příliš dlouhých článků a vět a zbytečně složitých formulací, jakož i nadměrného užívání zkratk by se mělo vyvarovat.“¹⁶ Dlouhá souvětí jsou nicméně známkou jak stylu administrativního, tak stylu právních textů nejen českého jazyka, a jak zmiňuje Alcaraz ve své definici právnické angličtiny, neobvykle dlouhá souvětí jsou na prvním místě, co se týče typických syntaktických rysů právnické angličtiny i u dalších evropských jazyků (Alcaraz 2002: 18).¹⁷ Hlavním prostředkem kondenzace sdělení jsou polovětné vazby několika typů:

- a. Slovesný infinitiv (*má význam zapojit se, zdůrazňuje odpovědnost vydávat varování*)

¹⁶ Úř. věst. C 073, 17/03/1999.

¹⁷ Alcaraz dokonce zmiňuje jeden paragraf British Drug Trafficking Act, který je tvořen jedním dlouhým souvětím o 250 slovech (Alcaraz 2002: 19).

- b. Slovesná substantiva¹⁸ (*Komise a členské státy zajistí účinné sledování provádění programování rozvoje venkova*)
- c. Slovesná adjektiva (*v mezích níže stanovených spory týkající se opatření přijatých orgány subjektu podléhajícímu právu*)

Celkově je nominální vyjadřování typickým rysem dokumentů EU, Šimandl s Hoffmannovou je nazývají „přebujelé nominální řetězce“ a jako příklad uvádějí následující frázi: *potenciální nepružnost nabídky dvoustranných kvót pro pracovní síly jako motivace pro lepší spolupráci třetích zemí v boji s nelegální migrací* (Hoffmannová, Šimandl 2008: 123). Dalším klasickým syntaktickým jevem je vznik tzv. falešných větných dvojic: *osoby zbavené svobody držené ve vazbě Spojenými státy*, podobné věty ovšem najdeme často i v médiích: *otázkou zůstává, zda dobytím Debalceve Ruskem podporovaní separatisté nezničili i druhý pokus o mírové dohody*. Syntaktických nedostatků je v překladových textech vznikajících u institucí EU jistě celá řada, tyto nedostatky plynou z povahy překládaných textů, ze stylu těchto textů i z jejich funkce. Jedná se o administrativní, velmi kondenzované texty, které je nutné překládat rychle. Jedním z typických znaků administrativního stylu je používání zájmena *tento*, toto zájmeno slouží především k udržování koheze ve složitých, rozvětvených a kondenzovaných textech – *toto dokazuje, že*. Někde jsou ale tato zájmena nadužívána nebo používána neobratně – *chrání práva svých občanů, i když tito žijí v zahraničí*.

Hoffmannová s Šimandlem se pozastavují nad faktem, že ač je většina větných jednotek „nabobtnalá“ do velkých rozměrů až k nepřehlednosti, vyskytuje se v textech i elipsovitost a zkratkovitost. Není se ovšem čemu divit, jak „bobtnání“, tak zkratkovitost souvisí se stylem a funkcí textu a tedy i se snahou co nejvíce zkondenzovat, co nejvíce zkrátit. Právě kondenzací vznikají dlouhá nepřehledná souvětí a nominální řetězce. Stejně tak kvůli kondenzaci a také, jak Hoffmannová a Šimandl zmiňují, kvůli automatické inferenci fungující u příjemců tohoto typu textů se objevují elipsy typu *smlouva o přistoupení* (není nutné doplňovat koho), *boj proti sociálnímu vyloučení* apod. Na výrazy typu *podpora sociální soudružnosti, záchrana podniků v obtížích, oblast občanské účasti* si již čtenář jistě zvykl a jako zvláštní stylistický rys je není nutné vyčleňovat – i tyto výrazy jsou v článku Hoffmannové s Šimandla zmíněny jako elipsovitě (Hoffmannová, Šimandl 2008: 123). Kromě příkladů, které autoři ve svém článku uvádějí, vzniká

¹⁸ Hoffmannová a Šimandl konstrukce založené na substantivech verbálních označují jako jeden z nejfrekventovanějších a nejnapadnějších nedostatků v analyzovaných textech.

zmatení (větší než u uvedených příkladů) také u výrazu *jednací řád*, protože institucí EU je mnoho a jednací řád není pouze jeden: *Krátké představení zprávy podle článku 48 jednacího řádu, omezená možnost podávat pozměňovací návrhy, což je proti jednacímu řádu, a zamítnutí většiny pozměňovacích návrhů podaných Evropskou komisí nás nenaplňují optimismem či nadějí, že Výbor...*

Pro tyto typy textů je také zjevně typické nadužívání „nic neříkajících“ abstrakt typu *rámec, hledisko, postup*.

S otázkou syntaxe se také pojí otázka interpunkce. Hoffmannová a Šimandl naznačují, že největší problémy u překladových textů EU způsobují čárky před infinitivními konstrukcemi, které zastupují vedlejší větu – *bylo rozhodnuto jak nejlépe včlenit* a dále je pak problém s umístováním čárky před výrazem *jako*. Autoři studie dokonce navrhuji, že protože v těchto případech jsou zřetelné tendence odklonu od normy, v budoucnu zde bude muset dojít k nějakému systémovému řešení. Problémy s interpunkcí také nejsou rysem typickým pouze pro české překlady textů EU, nevyhýbají se například právním textům španělským, francouzským nebo italským (Alcaraz 2002: 19). Dlouhá souvětí a špatná interpunkce lze být tedy jen stěží považována za příznakový rys eurožargonu, neboť tyto charakteristiky jsou typické i pro právní a administrativní texty v jiných jazycích. Například Pym (2000) ale argumentuje, že naopak především ve Spojených státech a v severských zemích (Finsko především), znamenala syntax evropského práva velký krok zpět, protože v těchto zemích probíhala dlouhodobá tendence o zjednodušení právního stylu (Pym 2000: 3).

6.1.5 Pravopis

Překladové texty institucí EU se vyznačují nadužíváním velkých písmen, jak upozorňují Hoffmannová a Šimandl, a to v několika oblastech. Nicméně po bližším prozkoumání jimi uváděných termínů přitahuje pozornost spíše fakt, že problematika velkých písmen je často dosti nejednotná. Jsou to jména institucí *Evropská rada*, zkráceně *Rada*, *Evropská komise* neboli *Komise* (v dlouhé verzi názvů evropských institucí se často vyskytují chybně i obě velká písmena), dále jsou s velkým písmenem označovány i hodnosti a funkce (*Vysoký komisař pro uprchlíky OSN*), názvy dokumentů (*Smlouva o ES*, *Pakt o stabilitě*), událostí (*Světový summit o udržitelném rozvoji*, ale *pražský summit o zaměstnanosti*), akcí, událostí, iniciativ (*Nástroj pro propojení Evropy*, ale *nástroj pro evropsko-středomořské investice a partnerství*). V textech EU,

odkazujících na množství dalších dokumentů, může docházet k nejednotným řešením. Například v případě různých zpráv vzniká více řešení (standardní verzí je název se všemi písmeny malými – *zpráva o migraci a integraci*) např. *přijala zprávu o "Zlepšení provádění Paktu o stabilitě a růstu"* (včetně nesprávných uvozovek), *hlasování o zprávě pana Becseyho o Evropské iniciativě pro rozvoj mikroúvěrů*, ale i *Zpráva o hospodářské soutěži v oblasti svobodných povolání*.

Dalším rysem je nadužívání uvozovek – i v případě metaforických vyjádření, neoficiálních označení nebo méně užívaných termínů – tyto uvozovky jsou navíc často v kombinaci s velkým písmenem (*operace „Althea“*). Další problémy se vyskytují v kolísání s/z a v nekonzistentním psaní nových výrazů (*e-learning* vs *e-Learning*).

6.2 Purismus

Před úskalími puristických tendencí varuje především Zdeněk Opava. Je otázkou, jak silné doopravdy jsou tyto tendence „*vyhýbat se používání přejatých slov a snažit se přizpůsobovat terminologii českému úzu*“ (Opava 2004: 117). Opava mluví o systematickém nahrazování slov přejatých, toto tvrzení bylo podrobeno analýze v empirické části práce, a varuje před vznikem neologismů, které nahrazují zavedené termíny, např. *soutěžeschopnost*, takové nahrazování může podle něj způsobovat nesrozumitelnost (dochází k němu i v odborných textech, kdy jsou domácími výrazy nahrazovány běžně užívané odborné termíny) až komičnost (Opava zmiňuje např. *pružnost zaměstnanců*). Dále upozorňuje na fakt, že domácí výraz má často jinou vazbu, na kterou často není reflektováno – nahradí-li se například přejatý výraz *integrace* domácím *začleněním*, je podle Opavy nutné brát ohled na syntaktické vlastnosti domácího výrazu a doplnit jej o informaci *kdo* se začleňuje a *kam*. Zatvrzelé zdomácnování také přináší významové posuny. Jak Zdeněk Opava uvádí, pokud budeme nahrazovat slovo *specifický* slovem *zvláštní*, dojde ke změně významu – „*problems specific to a Member State nejsou zvláštní obtíže některého členského státu, jak je uvedeno ve Smlouvě o ES, nýbrž specifické obtíže některého členského státu* (Opava 2004: 120).“ Purismus ale opět není problém specificky český. S přistoupením Finska k EU bylo poukazováno na stejný problém. Při překládání legislativy docházelo ve Finsku k převaze domestikující tendence (Gambier 1998: 300–301, cituje Pym 2000: 3), kterou následně jazykovědci (např. K. Koskinenová) kritizovali. Díky tomuto počátečnímu purismu ale nedošlo k převaze nových zcizujících neologismů, jak bylo mnohdy vyčítáno právě překladům českým.

Shrnutí kapitoly 6: Překlad jako produkt

Kapitola 6 tedy shrnula jazykové rysy euročeštiny na jednotlivých jazykových rovinách. Až na purismus je ovšem nutné dodat, že většina výše uvedených charakteristických rysů euročeštiny byla označena za charakteristické rysy běžného administrativního stylu již v roce 1989 Marií Čechovou. Ať už jsou to ustrnulé konstrukce a standardizace, terminologie, kondenzace textů, využívání verbálních sloves, vlastní terminologie, využívání sekundárních předložek a pasivních vazeb. V následující části této diplomové práce je provedena analýza euročeštiny, jak byla definována výše, provedená srovnáním korpusů překladů textů vznikajících u institucí EU a korpusů publicistických, které slouží jako referenční.

7 Korpusová analýza

7.1 Korpusy zvolené pro výzkum

Pro potřeby výzkumu bude prováděno zkoumání několika oddělených subkorpusů v rámci Českého národního korpusu. Autorkou byly pro potřeby této diplomové práce vytvořeny soukromé subkorpusy v rámci paralelního synchronního korpusu Intercorp verze 7 (nejnovější verze z roku 2014)¹⁹. Jedná se o subkorpus Acquis (sdružující právní texty EU), Europarl (právně nezávazné texty především administrativní povahy – zápisy z jednání Evropského parlamentu) a subkorpus kombinující zmíněné dva subkorpusy, který funguje jako korpus překladových textů vznikajících v EU. V rámci srovnávání s nepřekladaovými texty bude využito dvou publicistických korpusů: SYN2006PUB obsahuje výhradně publicistiku od listopadu 1989 do konce roku 2004, druhý mediální korpus, SYN2013PUB je synchronní korpus psané publicistiky a obsahuje výhradně publicistiku z let 2005 až 2009 ve 44 různých titulech. První mediální korpus zahrnuje publicistické texty z období před rokem 2004, tedy před přistoupením ČR do EU. Druhý naopak texty z období po přistoupení do EU. Srovnávání těchto korpusů z různých období by mělo ilustrovat, zda měl vstup do EU nějaký výrazný vliv na jazyk českých médií. Všechny korpusy řady SYN jsou tzv. disjunktní, každý text může být zařazen pouze do jednoho z nich a nedojde tedy k překrývání množin. Pro zajímavost byl vytvořen také korpus z českých nepřekladaových textů administrativní povahy na základě všech existujících českých korpusů řady SYN. Všechny subkorpusy byly vytvořeny pomocí webového rozhraní KonText (<https://kontext.korpus.cz/>). Korpusy SYN2006PUB a SYN2013PUB existují samostatně a nebylo nutné je vytvářet, další zkoumané subkorpusy (Acquis, Europarl, Acquis+Europarl a Admin) byly vytvořeny v rámci KonTextu za využití specifikace vlastní podmínkou „within“ (webové rozhraní umožňuje omezit dotaz vlastní podmínkou, například oddělit texty pouze z roku 2004, zadá se tedy „within 2004“, nebo pouze od jednoho autora, v tomto případě se tak oddělily texty patřící do textových skupin Acquis a Europarl). KonText nabízí vymezení subkorpusu pomocí jednoduchého zaklikání vlastností, které uživatel vyžaduje, ale při takovém tvoření subkorpusů je posléze vypočítávána frekvence z celého korpusu, ne jen ze subkorpusu. Takové výsledky samozřejmě nejsou průkazné, a proto byly subkorpusy specifikovány následujícími podmínkami za využití dotazovacího jazyka CQL, specifické soustavy znaků, užívané k vyhledávání v databázové struktuře korpusu:

¹⁹ V létě roku 2015 byla spuštěna nová verze Intercorpu – 2015.

Acquis	<div group=„Acquis“ />)
Europarl	<div group=„Europarl“ />)
Europarl+Acquis	<div group=„Acquis+Europarl“ />)
Admin	<opus txttype=„ADM“ />)

Nepřekládové korpusy textů obecné povahy (SYN2013PUB a SYN2006PUB) byly do korpusové analýzy zařazeny jako referenční korpusy, jedná se o vzorek češtiny, který pro potřeby překladatelské korpusové analýzy plní důležitou funkci, protože poskytuje kontext pro interpretaci zjištěných dat v překladových textech (Biel: 135).

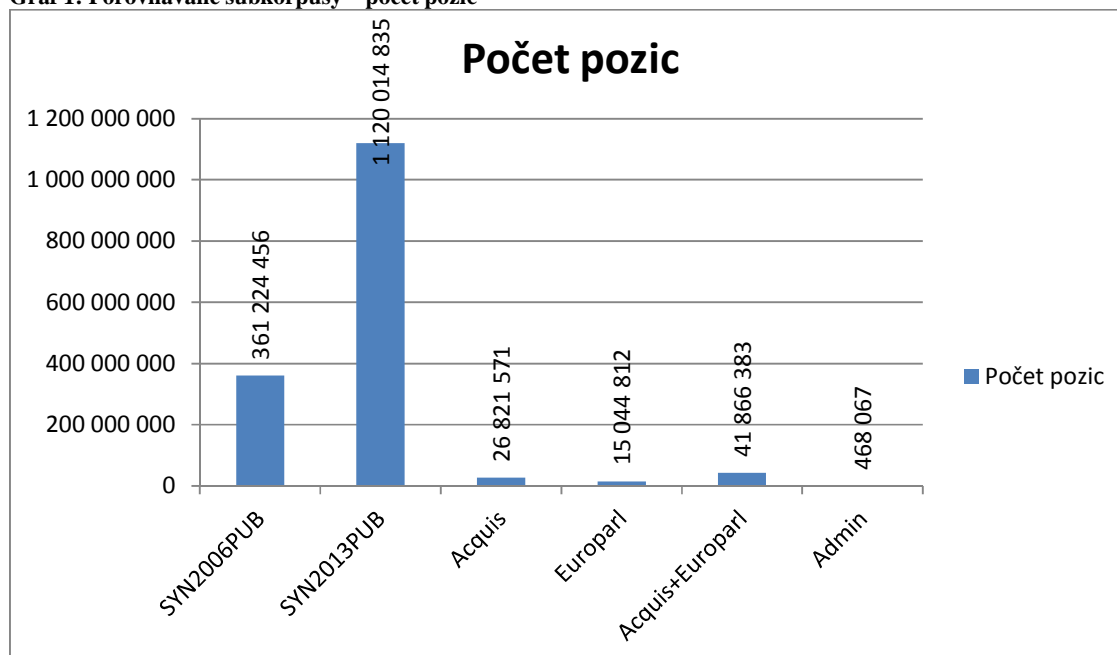
7.1.1 Složení jednotlivých korpusů

Z hlediska velikosti (Kocěk, Kopřivová, Kučera: 7) jsou v této diplomové práci srovnávány korpusy velké (stovky milionů tokenů – korpusy řady SYN) a střední (korpusy o velikosti desítek milionů tokenů). Korpus ADMIN je řazený mezi malé korpusy, v této práci je uveden pouze pro zajímavost. Všechny zkoumané korpusy patří ke korpusům specifickým, tedy cíleně zaměřeným, byly účelně vytvořeny pro potřeby této diplomové práce, nejedná se o korpusy obecně reprezentativní, neusilují o vyvážený záběr (Kocěk, Kopřivová, Kučera: 7).

Tabulka 2: Porovnávané (sub)korpusy

	Počet pozic
SYN2006PUB	361 224 456
SYN2013PUB	1 120 014 835
Acquis	26 821 571
Europarl	15 044 812
Acquis+Europarl	41 866 383
Admin	468 067

Graf 1: Porovnávané subkorporusy – počet pozic

Porovnávané korpusy jsou *lemmatizované* a *tagované*. To znamená, že jednotlivé výskyty obsahují informaci o svém základním slovním tvaru, tedy lemmatu. Např. u tokenu *harmonizuje* je uvedena informace, že patří k lemmatu *harmonizovat*. *Tagování* je prováděno pomocí morfologického analyzátoru (Kocěk, Kopřivová, Kučera: 28), který přiřadí jednotlivým výskytům veškeré možné informace o vlastnostech daného tokenu (rod, číslo, slovní druh, stupeň přídavných jmen a další). Soubor informací (tagů) o výrazu se nazývá tagset a může mít až 16 pozic. Každá z pozic nese informaci o gramatické kategorii. Vypadá např. takto: VB-S---3P-AA--I – pro výraz *harmonizuje* ve větě *Toto nařízení harmonizuje pravidla produkce*. První pozice nese informaci o slovním druhu, ta poslední pak o vidu.

Fakt, že je korpus *tagovaný* a *lemmatizovaný* usnadňuje vyhledávání a je zásadní pro možnosti korpusové analýzy.

Tabulka 3: Složení korpusu SYN2013PUB

Název		SYN2013PUB
Pozice	Počet pozic (tokenů)	1 120 014 835
	Počet pozic (tokenů) bez interpunkce	934 781 949
	Počet slovních tvarů (wordů)	4 200 464
	Počet lemmat	2 549 185
Struktury	Počet opusů	21 469
	Počet dokumentů	4 172 882
	Počet vět	76 681 361

Název		SYN2013PUB
Další informace	Referenční	ANO
	Reprezentativní	NE (publicistika)
	Rok zveřejnění	2013

Zdroj: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:syn2013pub>

Tabulka 4: Složení korpusu SYN2006PUB

Název		SYN2006PUB
Pozice	Počet pozic (tokenů)	361 224 456
	Počet pozic (tokenů) bez interpunkce	305 785 705
	Počet slovních tvarů (wordů)	2 554 069
	Počet lemmat	1 381 900
Struktury	Počet opusů	8 922
	Počet dokumentů	1 218 300
	Počet vět	22 339 344
Další informace	Referenční	ANO
	Reprezentativní	NE (publicistika)
	Rok zveřejnění	2006

Zdroj: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:syn2006pub>

Tabulka 5: Složení korpusu Intercorp 7

Intercorp 7		čeština jádro	čeština kolekce	cizí jazyky jádro	cizí jazyky kolekce
Pozice	Počet tokenů	95 814 527	116 374 744	192 859 914	1 555 749 463
	Počet slovních tvarů	77 121 760	88 303 155	160 009 304	1 223 656 608
Struktury	Počet dokumentů	1 184	5	2 131	89
	Počet div	1 184	107 388	2 131	1 818 380
	Počet vět	6 595 174	13 497 188	11 869 813	144 365 895
Další informace	referenční	ANO			
	reprezentativní	NE (různé textové typy)			
	rok zveřejnění	2014			
	cizích jazyků	38			
	tagovaných jazyků	20			
	lemmat. jazyků	17			

Zdroj: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp:verze7>

Tabulka 6: Složení korpusu Intercorp 7 podle kolekcí

Velikost korpusu Intercorp 7 v tisících slov								
Zkratka	Jazyk	Jádro	Syndicate	Presseurop	Acquis	Europarl	Subtitles	Celkem
Cs	čeština	84 718 325	3 416 272	2 315 118	20 303 101	12 922 658	50 688 186	174 363 660
CELKEM		278 773 665	24 185 966	26 991 843	450 498 235	277 951 947	539 060 969	1 597 462 625

Zdroj: www.korpus.cz/intercorp

7.2 Úskalí výzkumné práce a výzkumná metoda

Korpusová analýza této diplomové práce bude pouze sondou do problematiky euročeštiny. Kapacita ani možnosti autora nejsou takové, aby bylo možné provést průkaznou podrobnou analýzu na všech jazykových rovinách a v rámci všech jazykových jevů, které jsou uvedeny výše a ilustrují celkovou definici euročeštiny.

Ve statích vědců, jako jsou profesorka Hoffmannová nebo doktor Šimandl, není obvykle uvedena ani frekvence výskytu popisovaných jevů (kromě popisných výrazů jako „časté“ „hojně využívané“, „zřídka využívané“), ani místo výskytu (EU produkuje značné množství textů různé povahy) – tyto teoretické práce se tedy mohou zdát do určité míry nepodložené, nebo, jinými slovy, podložené výběrem spíše náhodně zvolených vzorků bez odkazů na zdroj (Zdeněk Opava naopak ve své práci všechny příklady opatřuje odkazem na zdrojový dokument). Tato práce si klade za cíl kvantifikaci závěrů, ke kterým dosavadní teoretický výzkum dospěl. Zejména co se týče typického lexika, jehož zástupcům se věnuje práce většiny teoretiků a jež není možné zkoumat ve srovnání s mediálními korpusy, protože lexikum je příliš vázáno na obsahovou stránku textů EU. Je zřejmé, že slova jako *implementace* nebo *harmonizace* se budou častěji vyskytovat v korpusu Intercorp, jsou to slova pevně vázána na rejstřík institucí EU. Ale jedná se o předpoklad, který je možné ověřit a číselně doložit právě pomocí korpusu a opřít tedy toto tvrzení o vědecký základ.

Co se týče hypotézy, že definované jazykové prostředky euročeštiny se využívají v českých médiích možná více, než v samotných překladových textech EU, je možné ji ověřit na jazykových jevech, které nejsou s obsahovou stránkou textu tak pevně propojeny. Ľucia Bielová ve své práci srovnává korpusy polského práva a evropského práva. Jedná se nicméně také o pouhou sondu do této problematiky. Autorka se zaměřuje na několik jevů, které se vyskytují jak v polském, tak v evropském právu, ale nejsou s obsahovou stránkou ani slovní zásobou celkově tolik spjaté – analyzuje především gramatické vzorce právníckého jazyka – modely právníckého zdůvodňování (podmínková souvětí v korpusech, vztahy mezi větami a využívané spojky). Tato práce si klade podobný cíl a bylo stanoveno několik jazykových jevů, které tato práce zkoumá. Jedná se o:

1. Množné číslo substantiv, jež jsou standardně pouze v jednotném čísle
2. Kliše

3. Slovesná substantiva a jejich nadužívání
4. Sekundární předložky
5. Projevy purismu

Z důvodu rozdílné velikosti srovnávaných (sub)korpusů bude pro potřeby statistické porovnatelnosti jednotlivých zkoumaných jevů využito relativní četnosti, a nikoli té absolutní. Absolutní četnost je $f(x)$ a relativní četnost, vyjádřená v procentech:

$$f_R(x) = f(x) / N,$$

kde N je velikost korpusu. Je možné ji dále vyjádřit jako počet výskytů na např. 1 milion slov (totéž, ale lze si to lépe představit).

Příklad:

Bude-li zkoumán výskyt slova *subsidiarita* ve všech zvolených (sub)korpusech, dojdeme k těmto výsledkům:

Tabulka 7: Subsidiarita

	Výskyt – absolutní četnost	Výskyt – relativní četnost	Výskyt na milion
SYN2006PUB	164	0,00000045	0,45
SYN2013PUB	199	0,00000018	0,18
Acquis	876	0,00003266	32,66
Europarl	977	0,00006494	64,94
Acquis+Europarl	1 853	0,00004426	44,26
Admin	1	0,00000214	2,14

Tabulka jasně ukazuje, že ačkoliv v mediálním korpusu 2013 se slovo *subsidiarita* vyskytuje vícekrát než v korpusu z roku 2006, po zohlednění různých velikostí korpusu je jasné, že frekvence výskytu tohoto slova je vlastně více než dvojnásobná v korpusu z roku 2006. Takže v tomto případě nedošlo k potvrzení hypotézy, že po roce 2004 se slovo *subsidiarita*, hojně využívané v terminologii EU, začalo více používat v českých médiích.

7.3 Korpusová analýza projevů eurožargonu v českých překladových textech vznikajících u institucí EU

Jedním ze zmíněných rysů eurožargonu je neobvyklé využívání abstrakt v plurálové podobě. Zkoumání tohoto jevu není jednoduché, vzhledem k tomu, že otagování korpusu není dokonalé a vykazuje velmi značnou chybovost, pokud jde o homonyma. Podle původní představy se měly jednoduše v korpusech vyhledat výrazy označené tagem P – tedy plurál ve spojení s rodem. Například plurálová forma feminina *politika*, tedy tvar *politiky*, by se měla vyhledat pod: `[lemma="politika" & tag="..FP.*"]`. F značí ženský rod a P značí plurál. Tím by se měly vyloučit tvary slova *politik*, protože je mužského rodu. Ukázalo se ale, že takový postup není možný. V korpusech PUB se pod tagem ženského rodu vyskytují i homonymní tvary výrazu *politici*. 1., 4. a 5. pád množného čísla slova *politika* má stejnou formu jako 4. 5. a 7. pád množného čísla slova *politik*. Pokud by se jednalo o několik málo výskytů, daly by se samozřejmě ručně oddělit *politiky* od *politiků*, ale vzhledem k tomu, že se jedná o mnoho tisíc výskytů, takové oddělování by bylo téměř nemožné. Ke zmatení v tagu čísla nedochází (nedochází k záměně např. 1. pádu jednotného čísla mužského rodu *politik* a 2. pádu množného čísla ženského rodu *politik*).

Přesto je možné vytvořit si představu neobvyklého využívání množného čísla za pomoci srovnání těch pádových variant, které nemají homonyma. U *politik* je to tedy 2., 3., 6., a 7. pád. V korpusu Intercorp je ale možné vyhledávat všechny tvary bez záměny s homonymy. Otagování se liší a při zkoumání různých variant zadání dotazu bylo zjištěno, že pod frekvencí jednotlivých tagů při vyhledávání dotazu `[lemma="politika"]` respektive `[lemma="politika"&tag="..F.*"]` se skrývá rozlišení jednotlivých pádů. Nejde tedy přímo do KonTextu zadat `[lemma="politika" & tag="..FP.*"]`, ale je možné po vyhledání lemmatu v záložce frekvence -> vlastní -> tagy zjistit, že vyhledání odlišilo tvary singuláru. A že tvary, které na pozici čísla nemají žádnou značku, tedy ani P pro plurál, ani S pro singulár, jsou právě ty výrazy, které hledáme.

Tabulka 8: Frekvence výskytu lemmatu politika v korpusu Intercorp dle tagů

1	NNFS2-----A-----	18492
2	NNFS4-----A-----	7117
3	NNFS1-----A-----	6697
4	NNF-2-----A-----	4178
5	NNFS6-----A-----	2470
6	NNFS7-----A-----	1606
7	NNFS3-----A-----	1172
8	NNF-4-----A-----	856
9	NNF-7-----A-----	842
10	NNF-1-----A-----	740
11	NNF-6-----A-----	552
12	NNF-3-----A-----	278
13	NNFS5-----A-----	2

Neoznačená pozice čísla značí v tomto případě plurál, číslice za pozicí čísla značí pád.

Tagování a morfologická analýza probíhá automaticky, u flektivního jazyka, jako je čeština, dochází samozřejmě k chybovosti. U korpusů se proto provádí desambiguace, která má víceznačnost jazyka vyřešit a interpretaci morfologické a slovnědruhovné příslušnosti správně dokončit. ČNK v současné době využívá postup stochastické (statistické, pravděpodobnostní) desambiguace (Kocěk, Kopřivová, Kučera: 32). Pomocí této metody se nejprve ručně označuje („desambiguuje“) část textů a vznikne tzv. trénovací korpus. Statistický program se poté naučí toto značkování, spočítá si pravděpodobnosti výskytu značek vedle sebe a poté aplikuje tyto závěry na zbytek korpusu. Kocěk, Kopřivová a Kučera tvrdí, že úspěšnost této metody je cca 94%. I přes avizovanou vysokou úspěšnost narazila tato diplomová práce na značné obtíže, co se týče dvojznačnosti českého jazyka právě proto, že zkoumala jevy v češtině spíše neobvyklé, jako je například níže analyzované množné číslo u abstrakt. Například množné číslo substantiva *ohrožení* bylo po vyhledávání dotazu [lemma="ohrožení" & tag="N.NP.*"] nalezeno v korpusu PUB2006 127x. Po ruční kontrole bylo nalezeno celkem 18 chybných výskytů (šlo o záměnu s jednotným číslem s tagem plurálu nebo adjektivem s tagem substantiva). V takovém případě byla tedy úspěšnost tagování pouhých 86 %. Při vyhledávání v korpusu PUB2013 byla zjištěna chybovost ještě vyšší. Z prvních 40 výskytů [lemma="ohrožení" & tag="N.NP1.*"] odpovídal pouze jeden jediný výskyt zadaným požadavkům – to je úspěšnost tagování nižší než 1 %. Pokud tedy nedojde k ruční kontrole, není možné se na nalezené výsledky spoléhat. V níže uvedených případech byly tedy buď uvedeny výsledky po provedení ruční selekce, nebo výsledky pouze v pádech, ve kterých neexistují homonyma (v případě, že mělo heslo příliš mnoho výskytů a ruční selekce by byla takřka nemožná).

7.3.1 Množné číslo substantiv, jež jsou standardně pouze v jednotném čísle

Analýze výskytu v množném čísle budou podrobeny tyto výrazy:

Tabulka 9: Výskyt zkoumaných lemmat v jednotném čísle

Jev	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
politika	102 024	282,44	186 359	166,39	45 022	1 075,37	14 449	538,71	30 553	2 030,80	35	74,78
populace	9 080	25,14	25 463	22,73	4 065	97,09	2 488	92,76	1 577	104,82	5	10,68
soudržnost	1 373	3,80	5 499	4,91	7 094	169,44	2 259	84,22	4 835	321,37	1	2,14
diskriminace	4 309	11,93	11 490	10,26	4 304	102,80	1 558	58,09	2 745	182,45	7	14,96
vzájemnost	554	1,53	743	0,66	444	10,61	319	11,89	125	8,31		0,00
zpracování	13 720	37,98	38 464	34,34	7 810	186,55	7 333	273,40	477	31,71	72	153,82
vývoz	20 049	55,50	14 377	12,84	12 012	286,91	10 937	407,77	1 075	71,45	3	6,41
ohrožení	12 530	34,69	40 589	36,24	1 191	28,45	597	22,26	594	39,48	27	57,68
rozvoj	47 660	131,94	137 174	122,48	25 030	597,85	12 744	475,14	12 286	816,63	107	228,60
odlov	84	0,23	690	0,62	927	22,14	761	28,37	166	11,03	-	-

Je zřejmé, že se všechny vyskytují jak v korpusech textů EU, tak v mediálních textech. Nejsou tedy do takové míry vázány na rejstříkovou povahu evropského práva. A je možné je analyzovat jakožto obecné projevy eurožargonu.

7.3.1.1. Politiky

Při porovnávání výskytu slova *politiky* bude tedy v subkorpusech PUB zadáván dotaz [lemma="politika" & tag="..FP.*"], ale nebude brán zřetel na výsledky 1., 4. a 5. pádu. V subkorpusech Intercorpu bude zadáván dotaz [lemma="politika" & tag="..F.*"], protože plurál není otagovaný. V tabulce je znázorněn výskyt v jednotlivých pádech ve všech zkoumaných subkorpusech.

Tabulka 10: Frekvenční výskyt dle pádu – politiky

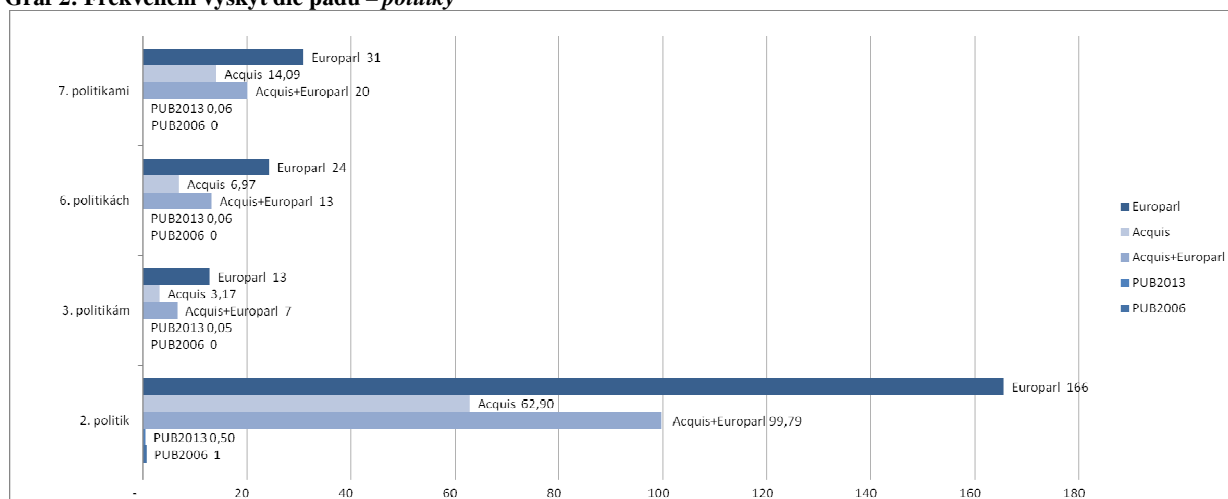
Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. politiky	-	-	-	-	740	17,68	257	9,58	483	32,10	-	-
2. politik	255	0,71	564	0,50	4 178	99,79	1 687	62,90	2 491	165,57	-	-
3. politikám	15	0,04	53	0,05	278	6,64	85	3,17	193	12,83	-	-
4. politiky	-	0	-	-	856	20,45	168	6,26	688	45,73	-	-
5. politiky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. politikách	20	0,06	67	0,06	552	13,18	187	6,97	365	24,26	-	-
7. politikami	22	0,06	62	0,06	842	20,11	378	14,09	464	30,84	-	-

Ačkoli je analýza neúplná, neboť neobsahuje všechny pádové varianty, přesto je z ní možné jasně odvodit existující tendenci.

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Při pohledu na relativní četnost je zřejmé, že plurálový tvar *politiky* se vyskytuje zhruba stejně jak v mediálních textech před rokem 2004, tak i po něm. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Dále je jasné, že tento plurál je

v textech EU běžně využívaný, ve srovnání výskytu v 2., 3., 6., a 7. pádě je výskyt více než 100x častější než v mediálních textech ve všech případech. Níže uvedený graf ilustruje, jak málo se plurál politiky vyskytuje v médiích ve srovnání s texty EU. Nejvíce se vyskytuje v textech z Evropského parlamentu.

Graf 2: Frekvenční výskyt dle pádu – politiky

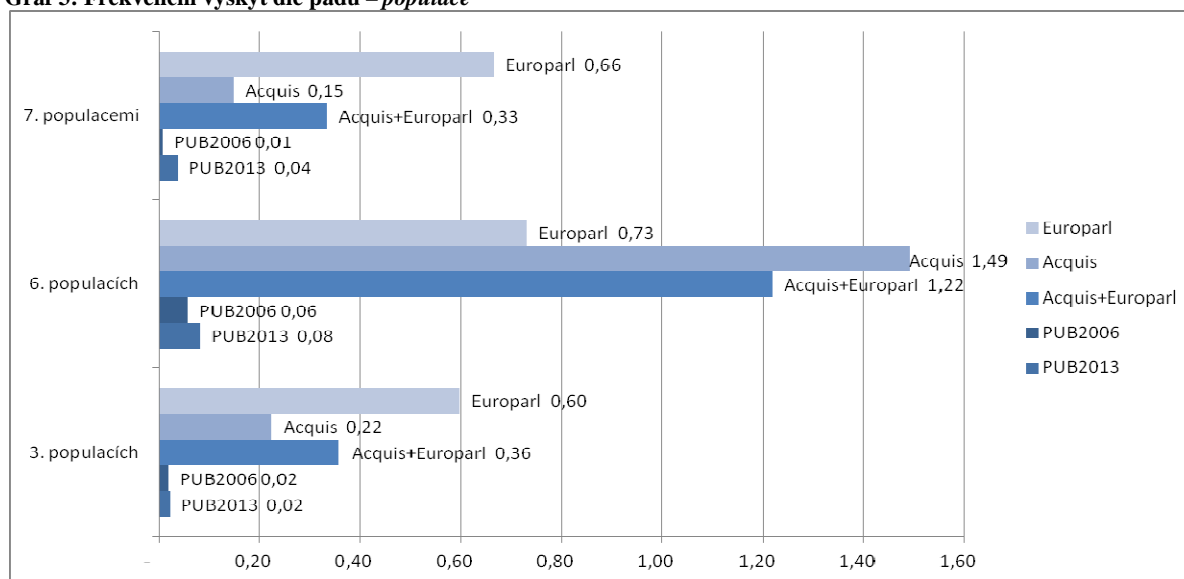
7.3.1.2 Populace

Při výzkumu slova *populace* byla situace podobná, množné číslo je v korpusech PUB řádně otagováno, k chybovosti dochází sice menší, ale stále významné. Aby nedošlo ke zkreslení výsledků, tak ač jsou k dispozici statistiky všech pádů, v porovnávání budou zahrnuty opět ty pády, které nemají pádovou homonymní variantu. V subkorpusech InterCorp plurál v rámci tagů nefiguruje opět vůbec a plurálové výrazy mají pozici čísla prázdnou. Při vyhledávání byl využit dotaz `[lemma="populace"&tag="..FP.*"]` pro korpusey PUB a `[lemma="populace"]` v subkorpusech InterCorpu.

Tabulka 11: Frekvenční výskyt dle pádu – populace

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. populace	125	0,35	481	0,43	88	2,10	39	1,45	49	3,26	-	-
2. populací	93	0,26	528	0,47	901	21,52	606	22,59	295	19,61	-	-
3. populacích	7	0,02	26	0,02	15	0,36	6	0,22	9	0,60	-	-
4. populace	76	0,21	275	0,25	388	9,27	296	11,04	92	6,12	-	-
5. populace	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. populacích	21	0,06	94	0,08	51	1,22	40	1,49	11	0,73	-	-
7. populacemi	3	0,01	43	0,04	14	0,33	4	0,15	10	0,66	-	-
Celkem	325	0,90	1 447	1,29	1 457	34,80	991	36,95	466	30,97	-	-

Graf 3: Frekvenční výskyt dle pádu – populace

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: V tomto případě lze vypožorovat mírné zvýšení frekvence používání výrazu populace v mediálních textech po roce 2004. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Nicméně je naprosto zjevné, že opět využívání plurálového tvaru v textech EU výrazně převyšuje frekvenci v mediálních textech.

7.3.1.3 Soudružnosti

Srovnání mediálních textů a překladů EU: Další analyzovaný plurál – *soudružnosti*, byl nalezen pouze jednou v subkorpusu PUB2006, jednou v subkorpusu PUB2013 a jednou v subkorpusu Acquis. Je samozřejmě možné, že z důvodu homonymie při analýze vypadly tvary plurálu v množném čísle v určitých pádech, s určitostí však lze říci, že plurál *soudružnosti* se v žádném ze zkoumaných korpusů nevyskytl ani jednou minimálně ve 3., 6. a 7. pádě. Na základě dříve využitých metody však nebyly nalezeny výskyty plurálu ani v neotagovaných výrazech, ani ve výrazech, které byly otagovány jako plurál (po detailním pročtení výskytů byly ručně nalezeny pouze tři výskyty, které jsou uvedeny v tabulce, v Acquis se jednalo dokonce o výraz *nesoudružností*, plurál *soudružnosti* se nepodařilo nalézt vůbec). Tento výzkum tedy vyloučil užívání tohoto typu plurálu v textech EU. Příklad, který uvádí ve své studii profesorka Hoffmannová, tedy *berou se v úvahu regionální soudružnosti a vzájemnosti*, se v celém korpusu nepodařilo dohledat vůbec.

Tabulka 12: Frekvenční výskyt dle pádu – soudržnosti

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. soudržnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. soudržností	1	0,003	-	-	1	0,02	1	0,04	-	-	-	-
3. soudržnostem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. soudržnosti	-	-	1	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-
5. soudržnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. soudržnostech	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. soudržnostmi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

7.3.1.4 Vzájemnosti

Podobné výsledky vykázal také průzkum výskytu plurálu *vzájemnosti*. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Ani po ručním dohledávání nebyl nalezen ani jeden výskyt *vzájemnosti* v celém Intercorpu, v mediálních korpusech bylo nalezeno vždy po jednom výskytu v druhém pádě, v PUB2006 byly navíc nalezeny dvě *vzájemnosti* v prvním pádě.

Tabulka 13: Frekvenční výskyt dle pádu – vzájemnosti

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europ		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. vzájemnosti	2	0,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. vzájemností	1	0,003	1	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-
3. vzájemnostem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. vzájemnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. vzájemnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. vzájemnostech	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. vzájemnostmi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

7.3.1.5 Diskriminace

Analýzu výrazu *diskriminace* bylo možné provést na všech pádech – výskyt byl totiž tak malý, že bylo možné ručně spočítat výskyt v jednotlivých pádech v korpusech:

Tabulka 14: Frekvenční výskyt dle pádu – diskriminace

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europa		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. diskriminace	1	0,003	5	0,004	3	0,07	1	0,04	2	0,13	-	-
2. diskriminací	14	0,039	24	0,021	13	0,31	12	0,45	1	0,07	-	-
3. diskriminacím	7	0,02	15	0,01	3	0,07	3	0,11	-	-	-	-
4. diskriminace	3	0,01	22	-	7	0,17	7	0,26	-	-	-	-
5. diskriminace	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. diskriminacích	-	-	1	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-
7. diskriminacemi	-	-	2	0,002	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	25	0,07	69	0,06	26	0,62	23	0,86	3	0,20	-	-

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Výraz je využívanější v plurálové formě před rokem 2004, ke změně po přistoupení k EU nedošlo. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Výraz je využívanější v textech EU, ač je výskyt tohoto plurálu mizivý i tam.

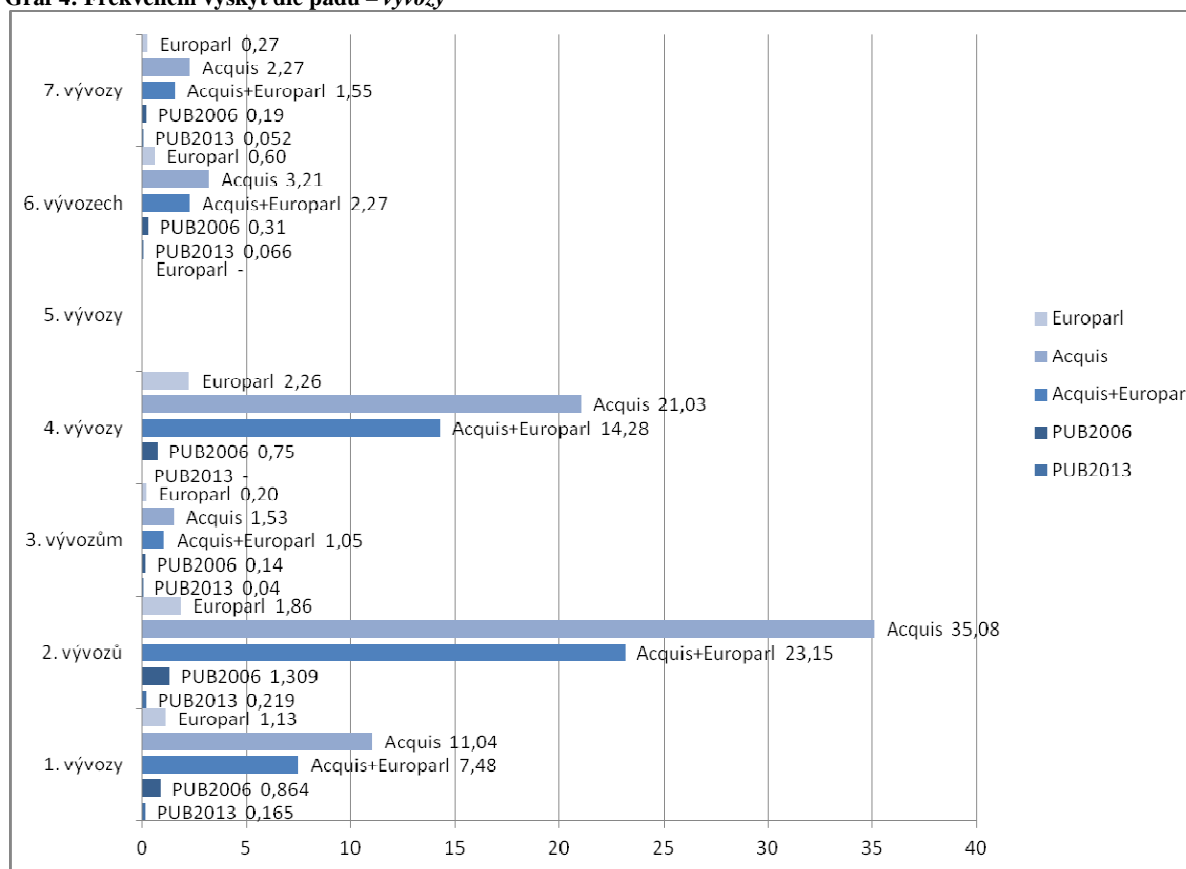
7.3.1.6 Vývozy

Další zkoumaný výraz – *vývozy* – byl nejsnadněji zkoumatelný, protože nemá žádná homonyma, která by mohla výsledky zkreslit. Z analýzy je zřejmé, že toto množné číslo se v češtině běžně používá – jak v textech EU, tak v médiích. **Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004:** Frekvence využití je v korpusu z let po 2004 výrazně nižší, takže k ovlivňování zde v tomto ohledu nedocházelo. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Současně je ale zřejmý větší výskyt tohoto výrazu právě v textech EU.

Tabulka 15: Frekvenční výskyt dle pádu – vývozy

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. vývozy	312	0,864	185	0,165	313	7,48	296	11,04	17	1,13	-	-
2. vývozů	473	1,309	245	0,219	969	23,15	941	35,08	28	1,86	-	-
3. vývozům	52	0,14	42	0,04	44	1,05	41	1,53	3	0,20	-	-
4. vývozy	271	0,75	174	-	598	14,28	564	21,03	34	2,26	-	-
5. vývozy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. vývozech	111	0,31	74	0,066	95	2,27	86	3,21	9	0,60	-	-
7. vývozy	68	0,19	58	0,052	65	1,55	61	2,27	4	0,27	-	-
Celkem	1 287	3,56	778	0,69	2 084	49,78	1 989	74,16	95	6,31	-	-

Graf 4: Frekvenční výskyt dle pádu – vývozy

7.3.1.7 Zpracování

Naopak plurál *zpracování* má homonyma téměř ve všech svých pádech, nicméně překvapivě je množné číslo tohoto slova otagováno v korpusu PUB2006 správně – po ručním prozkoumání bylo možné použít hodnoty z frekvenčního seznamu KonTextu. Například druhý pád *zpracování* je dobře rozpoznatelný, protože se v jeho blízkosti zpravidla vyskytuje adjektivum zakončené koncovkou *-ých*. To je možný důvod dobře otagovaného korpusu. V dalších korpusech už byla chybovost větší, po ručním odstranění nevhodných výskytů bylo přesto možné provést srovnání všech pádů.

Tabulka 16: Frekvenční výskyt dle pádu – zpracování

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europa		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. zpracování	23	0,06	55	0,05	24	0,57	24	0,89	-	-	-	-
2. zpracování	82	0,23	174	0,16	8	0,19	8	0,30	-	-	-	-
3. zpracováním	5	0,01	12	0,01	1	0,02	1	0,04	-	-	-	-
4. zpracování	29	0,08	86	0,08	15	0,36	15	0,56	-	-	-	-
5. zpracování	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. zpracováních	10	0,03	32	0,03	1	0,02	1	0,04	-	-	-	-
7. zpracováními	2	0,01	16	0,01	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	151	0,42	375	0,33	49	1,17	49	1,83	-	-	-	-

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Výraz se opět častěji vyskytuje v textech před rokem 2004. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Z tabulky je zřejmé, že ač se v plurálu výraz *zpracování* vyskytuje celkově častěji v českých médiích než v textech EU, tak frekvence výskytu je stále častější v textech EU.

7.3.1.8 Odlovy

Tabulka 17: Frekvenční výskyt dle pádu – odlovy

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. odlovy	8	0,02	37	0,03	52	1,24	43	1,60	9	0,60	-	-
2. odlovů	2	0,01	26	0,02	330	7,88	299	11,15	31	2,06	-	-
3. odlovům	-	-	8	0,01	4	0,10	4	0,15	-	-	-	-
4. odlovy	3	0,01	28	0,02	34	0,81	28	1,04	6	0,40	-	-
5. odlovy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. odlovech	3	0,01	9	0,01	27	0,64	17	0,63	10	0,66	-	-
7. odlovy	1	0,00	7	0,01	8	0,19	6	0,22	2	0,13	-	-
Celkem	17	0,05	115	0,10	455	10,87	397	14,80	58	3,86	-	-

Množné číslo *odlovy* bylo také poměrně snadné zkoumat, především díky tomu, že zde opět nedochází k homonymii s jiným, singulárním výrazem. Navíc výskytů nebylo tolik, bylo tedy možné ručně překontrolovat, jestli nedochází k chybovosti. **Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004:** V případě *odlovů* došlo k jasnému zvýšení výskytu po roce 2004 v českých médiích. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Opět je ale plurálová forma frekventovanější v překladových textech EU.

7.3.1.9 Ohrožení

Při analýze výskytu množného čísla *ohrožení* bylo nutné provést ruční selekci v případě korpusů PUB, v subkorpusech Intercorpu k ambiguitě nedocházelo.

Tabulka 18: Frekvenční výskyt dle pádu – ohrožení

Jev - pády	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
1. ohrožení	21	0,06	20	0,02	4	0,10	2	0,07	2	0,13	-	-
2. ohrožení	37	0,10	100	0,09	6	0,14	4	0,15	2	0,13	-	-
3. ohrožením	9	0,02	24	0,02	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ohrožení	28	0,08	38	0,03	7	0,17	4	0,15	3	0,20	-	-
5. ohrožení	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. ohroženích	10	0,03	14	0,01	5	0,12	5	0,19	-	-	-	-
7. ohroženími	4	0,01	7	0,01	2	0,05	1	0,04	1	0,07	-	-
Celkem	109	0,30	203	0,18	24	0,57	16	0,60	8	0,53	-	-

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Opět je výraz častější před rokem 2004.

Srovnání mediálních textů a překladů EU: Průzkum opět prokázal, že ač se vyskytuje toto množné číslo v českých médiích poměrně běžně, stále je frekvence výskytu vyšší v textech EU.

Pokud jde o nestandardní výskyt množného čísla, z průzkumu vyplynulo, že vyšší frekvence zkoumaných výrazů je jednoznačně v překladových textech EU (kromě *vzájemností*). Bylo ale také dokázáno, že se uvedené výrazy nejsou mediálním textům cizí a vyskytují se tam poměrně běžně. Na druhou stranu ale také analýza popřela, že by po roce 2004 docházelo k takovému ovlivňování češtiny, aby to zvýšilo výskyt tohoto jevu v médiích. V případě *diskriminací*, *vzájemností*, *soudružností* a *ohrožení* je výskyt v překladových textech EU méně než jednou na milion slov, takže se nejedná o rozšířený jev.

7.3.2 Kliše v evropském a mediálním diskurzu

V rámci definice euročeštiny byl zmíněn vznik kliše, typických pro překlady EU. Podle Hany Jílkové se dokonce kliše postupně stává obecně i slovo, které obsahuje předponu *euro-*, protože neopodstatněné využívání této předpony vede k devalvaci významové složky slova (Jílková 2005: 45). Ina Barciucová ve své diplomové práci zkoumala politická kliše zajímavou metodou. Jako výzkumný materiál sloužili tlumočníci Evropského parlamentu, u kterých bylo dotazníkovou formou zkoumáno, co tito tlumočníci, pohybující se dlouhou dobu v prostředí evropského diskurzu, vnímají jako politická kliše. Na základě dotazníků stanovila Barciucová praktickou definici kliše: „*Klišé jsou často opakovaná slova či slovní spojení, která v důsledku nadužívání ztratila původní význam a původní originalitu, ale používají se, protože jsou dobře známa a snadno dostupná*“ (Barciuc 2008: 49). Tato definice se hodí i do této práce, poněvadž se týká stejného diskurzu. Výskyt kliše je navíc dobře porovnatelný s mediálními texty, které do velké míry zahrnují právě politický diskurz a je tedy možné analýzu výskytu kliše provést nejen subjektivní formou, jako u Barciucové, ale i objektivní formou korpusové analýzy. Ač právě z analýzy Iny Barciucové vyplynulo, že rozhodnutí, zda něco je, nebo není kliše, je věcí právě čistě subjektivní.

Práce Barciucové ale zkoumala kliše v anglickém jazyce, jak je vnímají tlumočníci. Pro výzkum euročeštiny se tedy její výsledky nedají příliš použít. Profesorka Hoffmannová s doktorem Šimandlem nicméně na výskyt kliše v poli překladatelském upozorňují. Zmiňují kliše hlavně v souvislosti s jejich nadužíváním (Hoffmannová, Šimandl 2008: 116), a proto jsou v níže uvedených tabulkách prozkoumány výrazy, které byly Hoffmannovou a Šimandlem a dalšími autory označeny za kliše.

Spojení *měl učinit* v jednom z hesel svého *Slovníku floskulí* Vladimír Just označil za „mor“, který byl „*tupě převzat snad z němčiny, snad z angličtiny, nejspíš však z mezinárodní úředničiny*“ (Just 2003: 86). Hoffmannová a Šimandl zmiňují nadměrnou frekvenci výrazů (*investovat politický kapitál, mít velký potenciál, dohody nové generace a vyváženost, provázanost, udržitelnost*), které působí jako kliše. K tomu přidávají vyprázdnění pojmu *přidaná hodnota* (Hoffmannová, Šimandl 2008: 118) a výrazu *rámec*. Vladimír Just dále úředníkům zvláště vyčítá využívání adjektiva *mandatorní*, výraz mechanicky přejatý z angličtiny, jak uvádí (Just 2003: 84).

Tabulka 19: Srovnání výskytu – klišé

Jev – klišé	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
měl učinit	356	0,99	528	0,47	160	3,82	47	1,75	113	7,51	-	-
politický kapitál	248	0,69	420	0,37	18	0,43	1	0,04	17	1,13	-	-
investovat politický kapitál	1	0,003	4	0,004	-	-	-	-	-	-	-	-
velký potenciál	276	0,76	2 239	2,00	167	3,99	30	1,12	137	9,11	-	-
mít velký potenciál	45	0,12	544	0,49	41	0,98	5	0,19	36	2,39	-	-
nová generace	2 389	6,61	6 719	6,00	198	4,73	44	1,64	154	10,24	1	2,14
vyvážen.*	4 518	12,51	10 678	9,53	5 450	130,18	3 261	121,58	2 189	145,50	2	4,27
provázan.*/provázán.*	1 170	3,24	3 488	3,11	311	7,43	169	6,30	142	9,44	1	2,14
udržiteln.*	3 572	9,89	9 833	8,78	9 635	230,14	3 550	132,36	6 085	404,46	7	14,96
přidaná hodnota	905	2,51	2 039	1,82	1 016	24,27	226	8,43	762	50,65	-	-
mandatorní	383	1,06	1 240	1,11	11	0,26	2	0,07	9	0,60	-	-

Přidaná hodnota byla vyhledávána v kontextu tak, aby se ve vzdálenosti 15 tokenů od výrazu nenacházelo lemma *daň* nebo jakákoli číslovka (to reflektuje snahu o vyloučení *přidané hodnoty* jako termínu). **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Bylo zjištěno, až na *mandatorní*, *politický kapitál* a na *novou generaci* se zmíněná klišé vyskytují spíše v textech EU. **Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004:** Dále bylo zjištěno, že tato klišé se vyskytují daleko více v textech Europarl, tedy v nelegislativních textech, a také že v médiích po roce 2004 došlo ke zvýšení frekvence využívání pouze u výrazů *mandatorní*, *investovat politický kapitál* a *velký potenciál*. Došlo ale také ke zjištění, že například spojení *investovat politický kapitál* se v celém korpusu textů EU nevyskytuje ani jednou a spojení *politický kapitál* tam figuruje pouze 18x.

7.3.3 Slovesná substantiva a jejich nadužívání

Podle Hoffmannové a Šimandla dochází v překladových textech EU k nadměrnému užívání slovesných substantiv. Jedná se podle nich o „*jeden z nejfrekventovanějších a nejnápadnějších nedostatků v analyzovaných textech*“ (Hoffmannová, Šimandl: 10). Uvádějí případy jako *zajišťování provádění a prosazování předpisů* nebo *úkoly zahrnují navrhování zahájení stíhání*. Využívání slovesných substantiv bylo diskutovaným problémem již před mnoha lety a v tomto ohledu je stále aktuální text Josefa Bečky, který obhájí využívání slovesných substantiv. Dle jeho slov nebyla tato forma v roce 1933 dosud ustálena. Bečka však podporuje ty, kteří „*verbálnímu substantivu holdují z jakéhosi přesvědčení, že činí sloh stručnějším, úspornějším a učenějším. Těchto stylistů bylo vždy dost a naše noviny vychovávají vždy nové a nové přívržence tohoto směru* (Bečka:225).“ To, co Hoffmannová s Šimandlem vyčítají překladům EU, bylo už v roce 1933 vyčítáno českým médiím. Za využití korpusů tedy tato analýza zjišťuje, zda se slovesná substantiva využívají více v médiích nebo v překladových textech EU.

Hoffmannová ani Šimandl nespecifikují, jaký typ substantiv slovesných přesně v textech značí eurožargon. Bečka rozlišuje jeho užití v případech, kdy „by žádná jiná vazba nemohla vyjádřit věc stručněji a výrazněji“ (Bečka: 226), což je podle něj hlavně v případě, že není zdůrazněna dějová stránka významu nebo když je substantivum verbální použito v případě silně dějového slovesa, např. „kdybychom měli vyjádřit podst. jménem slovesným výraz silně dějový (např. s dějem mnohokrát opakovaným, s dějem zasahujícím předmět a určeným blíže místně, časově neb způsobově). Zde se již subst. verbální nehodí, protože jeho dějová nosnost je dosti malá a na tento úkol nestačí (Bečka: 226).“ Takový sloh považuje Bečka za „zamořený“ a obviňuje z něj především české noviny. Podle něj se nejedná o nic vzácného, naopak prý toto špatné použití „bují“ např. právě v právnickém stylu. Jako příklad uvádí větu, ne nepodobnou příkladům, uvedeným Hoffmannovou a Šimandlem: „Jako důvod tohoto opatření považována jest s různých stran okolnost, že stále zvyšování oběživa působilo v cizině nepříznivě na posuzování finančního stavu sovětů, přes poněkud nejasné sovětské ujišťování, že tisk nekrytých bankovek u nich a v cizině je něco zcela odlišného (Bečka: 227).“

V korpusech médií i v korpusech textů EU byla vyhledávána substantiva verbální a jejich výskyt ve větě. Je nicméně nemožné vyhledávat pouze ta, jež mají malou nebo velkou „dějovou nosnost“, nehledě na to, že takové rozdělení se jistě mění subjektivně a s časem. Ale je možné rozlišit dějová substantiva ze sloves dokonavých a nedokonavých. Právě na přirozenost tvoření od sloves dokonavých a neobratnost při tvoření ze sloves nedokonavých upozorňuje Bečka (225). Byly tedy vyhledávány výskyty všech dějových substantiv a jejich několikanásobný výskyt ve větě.

Dějová substantiva jsou tvořena od slovesného kmene stejně jako pasivní participia. K slovesnému kořenu je přidávána přípona *–[nt]í*. Při vyhledávání slov s touto příponou ovšem budou do výsledků zahrnuta i slova jako *náměstí* nebo *napětí*. Jistotu, že jsou vyhledávána pouze slovesná substantiva, lze zajistit zařazením do vyhledávání přípony *–ová* a *–ává*. Hledaný výraz bude vypadat takto: [lemma=".*ová.+1|. *ává.+1" & tag="N"]. Po konzultaci s pracovníky Českého národního korpusu byla za tento dotaz dodána podmínka *within <s/>*, aby bylo vyhledávání omezeno na výskyt v rámci jedné věty – u mediálních textů v korpusu se totiž stává, že nadpisy nejsou odděleny interpunkcí a při hledání výskytů dvou a více vedle sebe pak korpus vyhledá i výskyty typu: *Mýty a fakta o očkování Očkování proti sezónní chřipce, které je...* Při vyhledávání výskytů v rámci jedné věty, ale ne nutně hned vedle sebe, byla přidána

podmínka [tag!="Z.*"]*, díky které jsou vyhledávány výskyty v rámci jedné věty jednoduché a vyloučily se tedy výskyty od sebe velmi vzdálené. Dotaz v CQL zněl tedy pro výskyty ne vedle sebe:

```
[lemma=".*ová.+í|. *ává.+í"&tag="N.*"] [tag!="Z.*"] * [lemma=".*ová.+í|. *ává.+í" & tag="N.*"] within <s/>.
```

Tabulka 20: Slovesná substantiva

Jev - slovesná substantiva	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
celkový výskyt	753 966	2 087,25	2 125 183	1 897,46	245 163	5 855,84	152 934	5 701,90	92 229	6 130,29	1 881	4 018,66
výskyt 2x vedle sebe	510	1,41	1 590	1,42	842	20,11	530	19,76	312	20,74	4	8,55
výskyt 3x vedle sebe	-	-	-	-	1	0,02	1	0,04	-	-	-	-
výskyt 2x ve větě	20 976	58,07	53 733	47,98	20 354	486,17	13 942	519,81	6 412	426,19	119	254,24
výskyt 3x ve větě	619	1,71	1 588	1,42	1 613	38,53	1 185	44,18	428	28,45	8	17,09
výskyt 4x ve větě	47	0,13	71	0,06	161	3,85	133	4,96	28	1,86	1	2,14
výskyt 5x ve větě	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Jediný trojnásobný výskyt verbálního substantiva v textech supkorporu Acquis je: *Komise a členské státy zajistí účinné sledování provádění programování rozvoje venkova.*

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Také výskyt slovesných substantiv se po roce 2004 spíše snížil. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Je zřejmé, že verbální substantiva jsou několikanásobně frekventovanější v překladových textech EU. V korpuse Acquis se vyskytují věty jako *Členské státy mohou požadovat účast železničních podniků na zajišťování prosazování a sledování dodržování bezpečnostních norem a pravidel.* V médiích se takové vazby ovšem vyskytují také, např.: *Zkracování této doby a dodržování požadovaných termínů lze docílit například vhodným nastavováním priorit požadavků a plánováním či řízením zpracování dílčích úloh.*

Zde jsou pro ilustraci uvedeny nejčastěji vedle sebe se vyskytující slovesná substantiva:

Tabulka 21: Dvě slovesná substantive vedle sebe

Acquis+Europarl	Frekvence výskytu	PUB2006	Frekvence výskytu
sledování provádění	55	ovlivňování vyšetřování	24
sledování financování	42	vyšetřování financování	14
uznávání posuzování	34	opakování hlasování	12
provádění zjišťování	24	financování vzdělávání	10
sledování dodržování	21	vyšetřování ovlivňování	9
monitorování provádění	20	zprostředkování ubytování	9
ověřování dodržování	16	pozorování chování	8
sledování uplatňování	16	pokračování vyšetřování	7
snižování znečišťování	15	sledování chování	6
provádění vyšetřování	14	financování odstraňování	5

7.3.4 Sekundární předložky a kumulace předložek

Využívání sekundárních předložek v textech EU nesouvisí pouze s potřebou kondenzace či se znaky administrativního stylu. Jak bylo zmíněno výše, EU produkuje určité typy dokumentů (nařízení směrnice atd.), jejichž formální stránka je pevně stanovena. Tyto formální náležitosti zahrnují i fakt, že například jednotlivá nařízení jsou vždy uvedena touto (nebo jí podobnou formulí):

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,
s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 42 první pododstavec a čl. 43 odst. 2 této smlouvy,
s ohledem na návrh Evropské komise,
po postoupení návrhu legislativního aktu vnitrostátním parlamentům,
s ohledem na stanovisko Účetního dvora (1),
s ohledem na stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru (2),
s ohledem na stanovisko Výboru regionů (3),
v souladu s řádným legislativním postupem (4),
vzhledem k těmto důvodům:

(Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013)

Každý bod nařízení je poté uveden předložkou typu *s cílem, vzhledem k* apod. Jedná se o formální podobu dokumentů EU, která je kontinuálně využívána, lze tedy předpokládat, že v následujícím srovnání bude jasně dokázána převaha výskytu sekundárních předložek v textech EU.

Tabulka 22: Sekundární předložky

Výraz	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
z důvodu	4 894	13,55	24 458	21,84	4 120	98,41	3 270	121,92	850	56,50	65	138,87
za účelem	2 340	6,480	7 546	6,74	12 032	287,39	10 587	394,72	1 445	96,05	69	147,41
s cílem	6 077	16,82	15 940	14,23	11 600	277,07	6 874	256,25	4 727	314,19	12	25,64
vzhledem k	44 749	123,88	114 003	101,79	57 038	1 362,38	50 763	1 892,62	6 275	417,09	92	196,55
s ohledem na	7 523	20,83	22 929	20,47	58 705	1 402,20	55 011	2 051,00	3 694	245,53	33	70,50
v případě	69 176	191,50	192 246	171,65	27 488	656,56	21 877	815,65	5 611	372,95	409	873,81
ve spojitosti	333	0,92	1 138	1,02	174	4,16	90	3,36	84	5,58	1	2,14
Celkem	135 092	373,98	378 260	337,73	171 157	4 088,17	148 472	5 535,54	22 686	1 507,90	681	1 454,92

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Také výskyt sekundárních předložek se po roce 2004 v médiích spíše snížil. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Jak bylo předesláno, z důvodu formální úpravy dokumentů EU je více sekundárních předložek v překladech Unie.

Profesorka Hoffmannová zmiňuje také kumulaci předložek a jejich opakování. Označuje je za „*ne příliš obratné překladatelské řešení*“ (Hoffmannová Šimandl 2008: 120). Tabulka níže ilustruje, jak to vypadá s kumulací předložek v českých publicistických, tedy nepřekladových textech, ve srovnání s překlady textů EU.

Aby byl při vyhledávání kumulace předložek vyloučen výskyt dvou předložek v rámci sekundární předložky (*vzhledem k* apod.) – ty byly zkoumány výše – a aby byly vyhledávány pouze jednoduché předložky hromaděné za sebou, byl zadán dotaz v následující podobě: `[tag="R.*" & tag!=".F.*"] [tag="R.*" & tag!=".F.*"] within <s/>.` Tag `tag="R.*` značí slovní druh předložku a tag `tag!=".F.*"` vylučuje nesamostatné předložkové tvary typu *vzhledem, nehledě*. Pro potřeby subkorpusů korpusu Intercorp bylo do zadaného dotazu přidáno `& lemma!="de"`, aby byly vyloučeny výrazy typu *Pokud nedosáhneme shody se skupinou PPE - DE do zítřejšího hlasování*, které rozhraní KonText také vyhodnocuje jako dvě předložky.

Při ruční analýze bylo ale zjištěno, že chybovost hledání předložek takovýmto způsobem je příliš vysoká a data proto nejsou důvěryhodná. V textech se například vyskytují tzv. prostrkaná slova, která korpus vyhodnocuje také jako předložky. Bylo tedy možné vyhledávat pouze přesně zvolené řetězce předložek a ručně je kontrolovat.

Tabulka 23: Kumulace předložek

předložky	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
od v/e	36	0,10	70	0,06	1	0,02	1	0,04	-	-	-	-
na k/e	20	0,06	95	0,08	1	0,02	1	0,04	-	-	-	-
do a z/e	61	0,17	280	0,25	14	0,33	13	0,48	1	0,07	2	4,27
za v/e	86	0,24	300	0,27	21	0,50	16	0,60	5	0,33	-	-
na v/e	270	0,75	1 152	1,03	19	0,45	13	0,48	6	0,40	-	-

Srovnání nepřekladoých textů před a po roce 2004: V tomto případě došlo ke zvýšení frekvence výskytu po roce 2004. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Provedená analýza dokazuje, že kumulace předložek rozhodně není problém euročeštiny v porovnání s nepřekladoými texty. V českých mediálních textech k podobné kumulaci dochází také, dokonce ve větší míře, co se týče vybraných předložkových řetězců. Případy, kdy je vyšší frekvence výskytu v textech EU, jsou v tabulce zvýrazněny.

7.3.5 Analýza projevů purismu v euročeštině

Korpusový výzkum nepotvrdil tezi Zdeňka Opavy, že se systematicky v textech EU nahrazují některé přejaté výrazy výrazem domácím. Při zkoumání výskytu bylo zjištěno, že například slovo *soutěžeschopnost*, které Opava uvádí jako příklad nejnápadnějších neologismů (Opava, 2004: 118), se v českém korpusu textů EU nevyskytuje ani jednou, zatímco *konkurenceschopnost* se tam vyskytuje běžně.

Tabulka 24: Projevy purismu

Jev	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
soutěžeschopnost	34,00	0,09	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
konkurenceschopnost	3 166,00	8,76	5 895	5,26	5 146	122,91	2 011	74,98	3 135	208,38	2	4,27
normotvorný	35,00	0,10	59	0,05	23	0,55	20	0,75	3	0,20	0	0,00
legislativní	7 960,00	22,04	11 321	10,11	4 640	110,83	1 251	46,64	3 389	225,26	20	42,73
právní předpisy	2 623,00	7,26	4 821	4,30	22 766	543,78	14 840	553,29	7 926	526,83	203	433,70
legislativa	10 002,00	27,69	18 345	16,38	1 782	42,56	747	27,85	1 035	68,79	22	47,00
začlenění	2 891,00	8,00	3 558	3,18	2 639	63,03	919	34,26	1 720	114,33	1	2,14
integrace	10 232,00	28,33	14 299	12,77	4 550	108,68	1 676	62,49	2 874	191,03	8	17,09
pružný	3 069,00	8,50	5 477	4,89	1 024	24,46	437	16,29	587	39,02	2	4,27
flexibilní	660,00	1,83	3 185	2,84	614	14,67	136	5,07	478	31,77	1	2,14
podnět	10 927,00	30,25	26 795	23,92	3 720	88,85	2 485	92,65	1 235	82,09	39	83,32
iniciativa	16 333,00	45,22	32 221	28,77	9 582	228,87	2 705	100,85	6 877	457,10	8	17,09
společenství	17 024,00	47,13	19 588	17,49	142 704	3 408,56	134 168	5002,24	8 536	567,37	55	117,50
komunita	7 534,00	20,86	23 540	21,02	1 303	31,12	197	7,34	1 106	73,51	0	0,00
průhlednost	790,00	2,19	1 781	1,59	1 091	26,06	866	32,29	225	14,96	3	6,41
transparentnost	754,00	2,09	2 417	2,16	4 569	109,13	834	31,09	3 735	248,26	7	14,96
předcházení	363,00	1,00	1 049	0,94	1 596	38,12	920	34,30	676	44,93	2	4,27
prevence	9 442,00	26,14	34 412	30,72	2 988	71,37	1 442	53,76	1 546	102,76	17	36,32
vymezení	2 036,00	5,64	2 819	2,52	1 150	27,47	880	32,81	270	17,95	46	98,28
definice	2 686,00	7,44	5 955	5,32	6 282	150,05	5 369	200,17	913	60,69	11	23,50

Tato tabulka obsahuje dvojice cizích/domácích výrazů a hodnoty vyjadřující, jak si tyto dva výrazy konkurují v jednotlivých korpusech. Zvýrazněné hodnoty ukazují případy, kdy převládá tendence využívání domácího termínu. Je zřetelné, že v porovnání s případy, kdy je větší frekvence výskytu u termínu přejatého, převládá domácí výraz nad přejatým jen málokdy. **Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004:** V korpusu textů po roce 2004 došlo ke drobné změně – výrazy *transparentnost* a *komunita* začaly být používanější než domácí výrazy *společenství* a *průhlednost*, před rokem 2004 tomu bylo naopak.

Výše uvedená tabulka je navíc doplněna o tabulku č. 24, která zobrazuje konkurenci domácích a přejatých výrazů *soudržnost/koheze* – jedná se o varianty překladu anglických výrazů *cohesion*, *coherence*, příp. *coherent*, *cohesive*. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Při analýze bylo zjištěno, že dochází k používání chybného výrazu *soudružnost*, ve větší míře v mediálních textech.

Tabulka 25: Projevy purismu (2)

Jev	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
soudržný	339,00	0,94	728	0,65	864	20,64	164	6,11	700	46,53	-	0,00
soudružný	3,00	0,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0,00
koherentní	61,00	0,17	175	0,16	168	4,01	109	4,06	59	3,92	-	0,00
kohezní	94,00	0,26	464	0,41	177	4,23	155	5,78	22	1,46	-	0,00
soudružnost	28,00	0,08	78	0,07	10	0,24	8	0,30	2	0,13	-	0,00
soudržnost	1 373,00	3,80	5 499	4,91	7 094	169,44	2 259	84,22	4 835	321,37	1,00	2,14
koheze	17,00	0,05	70	0,06	19	0,45	6	0,22	13	0,86	-	0,00
koherence	27,00	0,07	54	0,05	91	2,17	78	2,91	13	0,86	-	0,00

Je zřejmé, že v korpusech Acquis a Europarl převládají v tomto případě domácí výrazy nad přejatými.

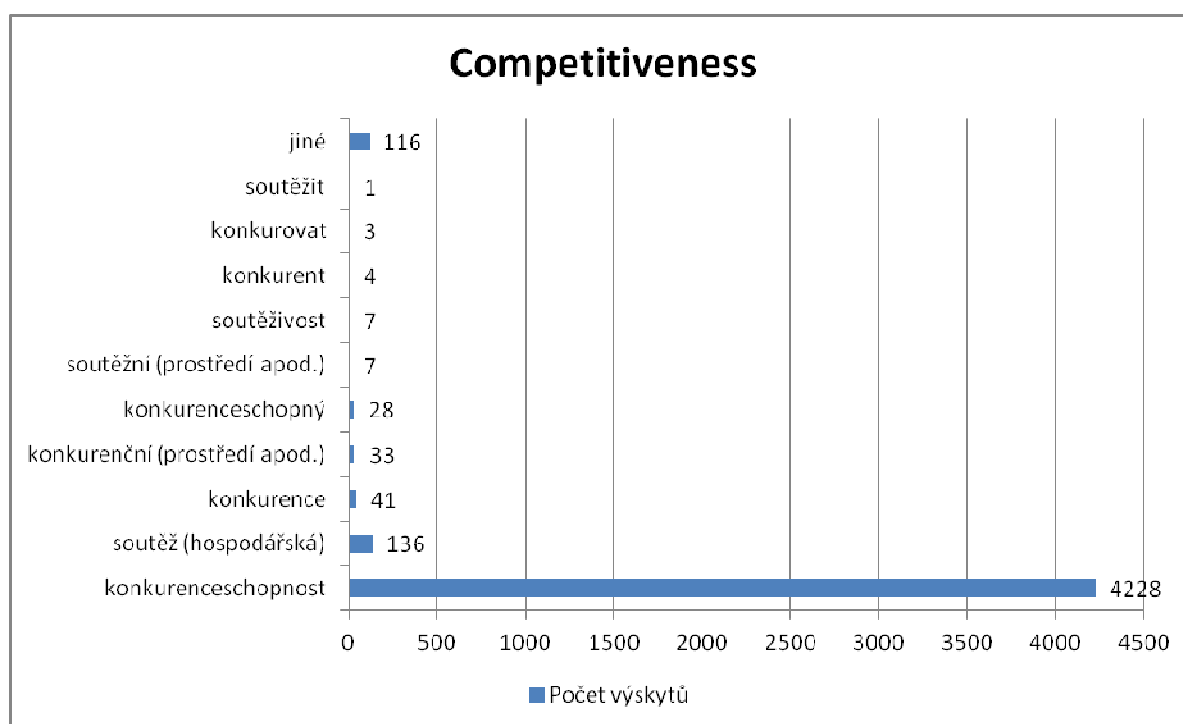
Pro lepší statistické zobrazení využívání přejatých a domácích slov v jednotlivých případech je možné využít srovnání s pomocí paralelního korpusu Intercorp. Je možné zadat anglický výraz a zjistit, jaké jsou alternativy překladu jednotlivých výrazů a jak jsou frekventované. Pro porovnávání paralelních korpusů byl opět korpus Intercorp zúžen na texty Acquis a Europarl. Z Intercorp se tím vyloučí beletristické texty, publicistické články a zpravodajství z webových stránek Project Syndicate a Presseurop a filmové titulky z databáze Open Subtitles.²⁰

Korpusová analýza umožňuje sledovat, jakým způsobem jsou v evropském právu jednotlivé termíny překládány. Níže uvedený graf ilustruje, jaká překladatelská řešení volí překladatelé při

²⁰ Pro zajímavost: pokud by bylo vyhledávání vztahováno k celému korpusu Intercorp, muselo by být do analýzy zahrnuto např. dokonce slovo *konkurenčnost*, vyskytující se v překladech webových stránek.

překladu slova *competitiveness*, kde Zdeněk Opava upozorňuje na výskyt nápadného neologismu *soutěžeschopnost* v návrhu rozpočtu EU pro rok 2005, který ale není zahrnut v korpusu – v *Úředním věstníku EU* je ale možné jej dohledat. Návrh rozpočtu není součástí *acquis communautaire* a v InterCorpu jsou texty z Evropského parlamentu až od roku 2007. Analýza byla provedena zarovnáním české a zúžené anglické verze InterCorpu a vyhledávání proběhlo pomocí dotazu: [lemma="soutěž.*" | lemma="konkur.*"].

Graf 5: Překlad *competitiveness*²¹

Na základě tohoto grafu a provedené analýzy lze tedy vyloučit, že by docházelo k puristickému vytlačování přejatého slova *konkurenceschopnost* na úkor domácího výrazu. Překlad *soutěživost* zastupuje v grafu druhý význam slova *competitiveness* – nejedná se o purismus, ale o správný překlad v následujícím významu:

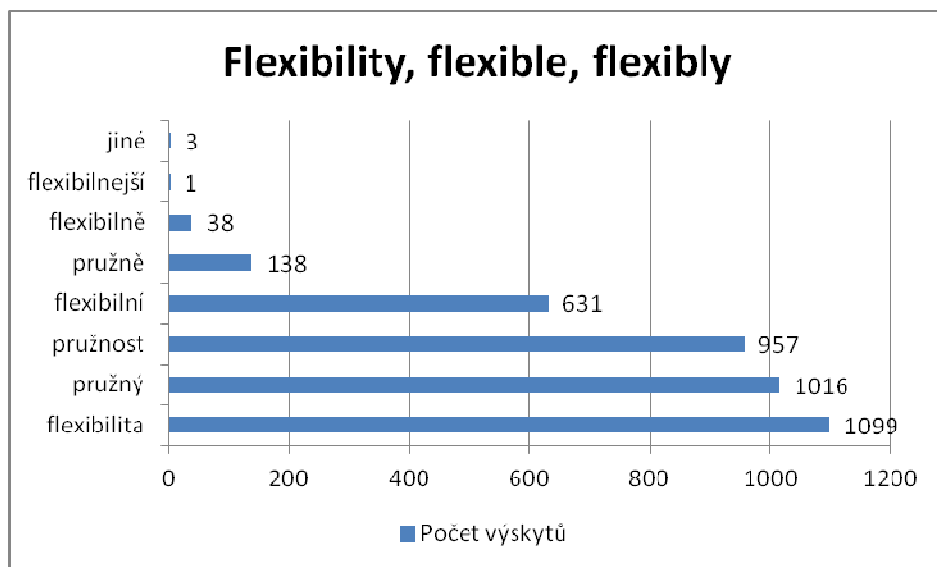
As regards education, it is fundamental that we also create a culture of competitiveness and directed creativity.	Pokud jde o vzdělávání, je důležité vytvořit kulturu soutěživosti a přímé tvořivosti.
--	--

²¹ Položka *jiné* v grafu zahrnuje případy, kdy zarovnání nepřiradilo vhodné segmenty, došlo k překlepu nebo nepřeložení výrazu. Tyto jiné výskyty si lze jednoduše prohlédnout, stačí specifikovat kontext vyhledávání pomocí zakliknutí NEobsahuje: [lemma="soutěž.*" | lemma="konkur.*"].

Stejně tak komicky působící *pružnost zaměstnanců* (ve smyslu *flexibilita*) se v korpusu nevyskytuje – Opavou uváděný dokument pochází z roku 2002, v korpusu jsou texty EP až od roku 2007, je tedy pozitivní, že tento výraz minimálně od roku 2007 nebyl ve zmíněných textech použit. Nicméně je pravda, že *pružný* nahrazuje *flexibilní* – jak je zřetelné z tabulky č. 7. Stojí za to překlad výrazu *flexible* prozkoumat podrobněji:

V InterCorpu byly vyhledány všechny tvary o společném základu *flexib* – [lemma="flexib.*"] – a bylo zjištěno, kolikrát byla tato slova překládána výrazem domácím a kolikrát výrazem přejatým – [lemma="flexib.*"] | [lemma="pružn.*"].

Graf 6: Překlad – *flexibility, flexible, flexibly*

U přídavných jmen a příslovcí překvapivě převládá výrazně nad přejatým výrazem slovo domácí, zatímco podstatné jméno *flexibilita* se vyskytuje častěji než domácí výraz *pružnost*.

U některých „projevů purismu“ se projevuje subjektivní hodnocení. Vladimír Just ve svém *Slovníku floskulí* (Just 2003: 172) naprosto odsuzuje *transparentnost* a *transparentní*, zatímco Hoffmannová se Šimandlem už si *průhledné volby* neumí představit a dávají přednost těm *transparentním* (Hoffmannová, Šimandl 2008: 117), zatímco v jiných spojeních preferují termín nepřejatý. Podle Zdeňka Opavy je *průhlednost* znakem purismu a *průhlednost* a *průhledné* systematicky nahrazuje *transparentnost* a *transparentní* (Opava 2004: 118). Níže uvedené statistiky ilustrují skutečnou situaci. Byly vyhledávány všechny výrazy o společném základu

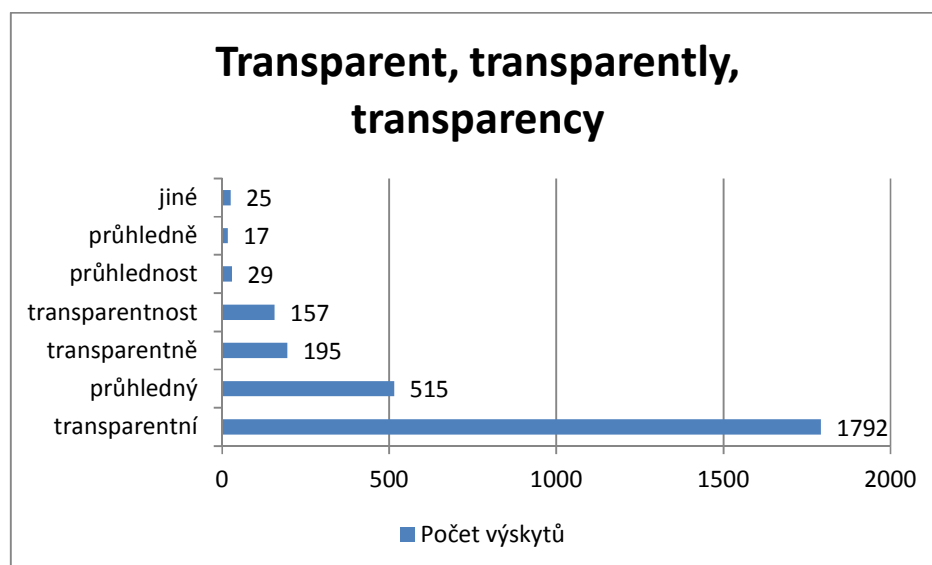
transparent, přičemž byl vyloučen výraz *transparent* ve smyslu obraz, propagační nápis, protože má jiný význam. Byl tedy zadán dotaz: [lemma="transparent.*" & lemma!="transparent"].

Tabulka 26: Výskyt – *transparent.** a *průhledn.**

Výraz	PUB2006		PUB2013		Acquis+Europarl		Acquis		Europarl		Admin	
	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.	výskyt	i.p.m.
transparent.*	2 241	6,20	8 367	7,47	6 864	163,95	1 420	52,94	5 444	361,85	11	23,50
průhledn.*	5 687	15,74	12 144	10,84	1 754	41,90	1 382	51,53	372	24,73	5	10,68

Srovnání nepřekladových textů před a po roce 2004: Je zřejmé, že slova o základu *průhledn.** převládají nad výrazem cizím. Situace se po roce 2004 nezměnila. Ale z publicistického diskurzu nelze vyloučit výskyty *průhledný* ve smyslu průsvitný, takže tato statistika je nepřesná. **Srovnání mediálních textů a překladů EU:** Je zřejmé, že v překladech textů EU převládá výskyt slov o základu přejatém nad výrazy domácím, a to mnohanásobně. Puristické tendence tedy nemohou být zcela převládající. Níže je zobrazen překlad anglických výrazu kmene *transparent*. V anglické verzi subkorpusů Acquis a Europarl je celkem pouze 2 872 výskytů výrazu o základu *transparent* (proti celkem 6 864 výskytům v české verzi). Jak je vidět, nejedná se pouze o interferenci z angličtiny, v českých textech se přejatý výraz *transparentní* vyskytuje i nezávisle na anglickém textu. Při zkoumání překladu bylo zjištěno, že z celkem 2 872 výskytů anglických slov odvozených od kmene *transparent* bylo 2 730 přeloženo do češtiny výrazy buď *průhledn.** nebo *transparent.**. Níže je uvedeno, s jakou frekvencí.

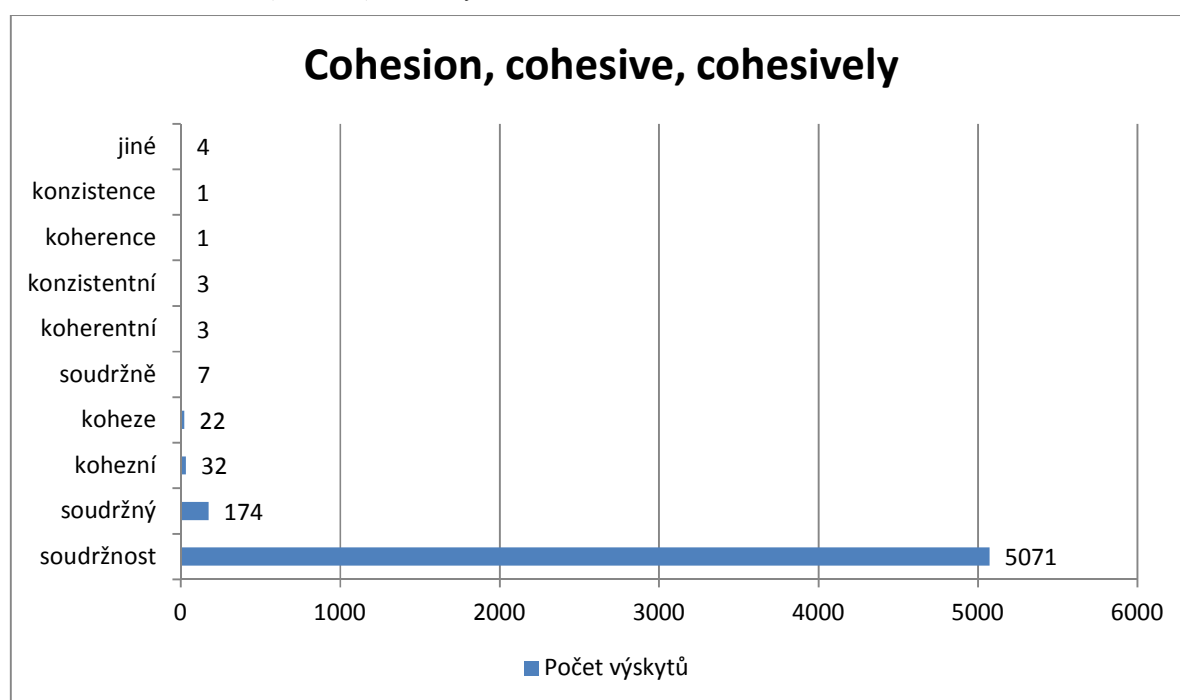
Graf 7: Překlad – *transparent, transparently, transparency*

Z výše uvedeného grafu jasně vyplývá, že při překladu stále převládá využívání přejatého tvaru nad domácím, a to v případě všech slovních druhů. Nedá se tedy zatím říci, že by puristické snahy systematicky nahradily využívání cizího výrazu v tomto případě.

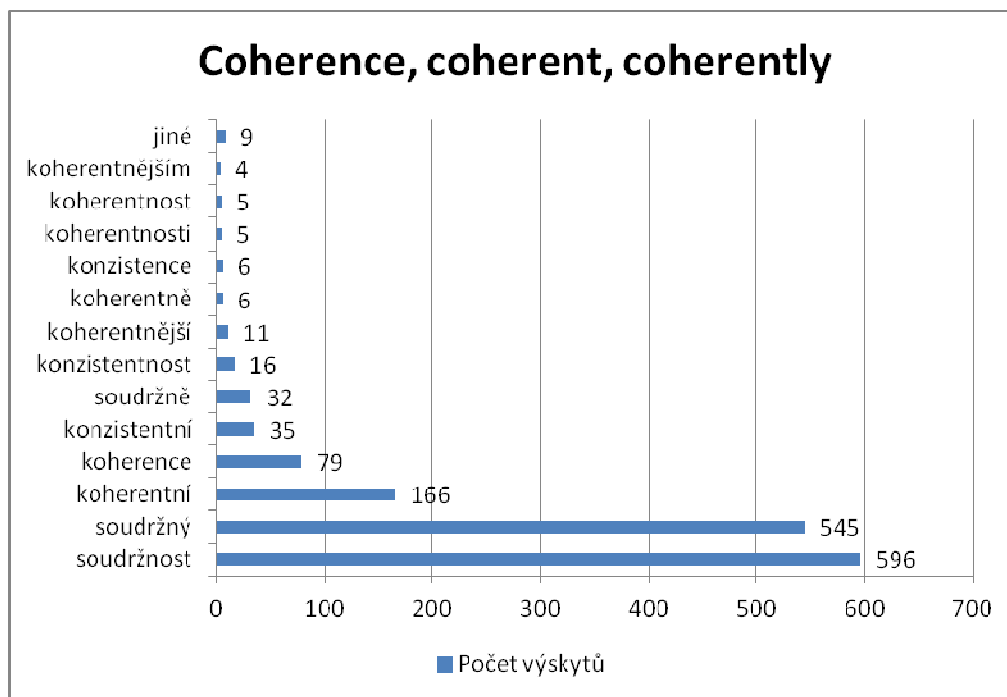
V tabulce č. 24 je uvedeno, jak si v textech EU a v publicistických textech konkurují výrazy *soudržnost* a *koheze*. Tyto výrazy si však přesně neodpovídají, níže je uvedeno, jak vypadá překlad výrazů *cohesion/cohesive* a *coherence/coherent* do češtiny. Výskytů *cohesion* v anglické verzi je 5 318. Drtivá většina je přeložena jako *soudržnost*.

Graf 8: Překlad – *cohesion, cohesive, cohesively*

Coherence je ovšem také překládána převážně jako *soudržnost*. Z 1 515 výskytů *coherence* byl vytvořen následující graf frekvence výskytu:

Graf 9: Překlad – *coherence, coherent, coherently*

Shrnutí kapitoly 7: Korpusová analýza

Využívání nestandardních tvarů množného čísla je frekventovanější v textech EU. Nebylo ale prokázáno, že by tyto texty ovlivňovaly český referenční korpus – mediální texty po roce 2004 naopak zaznamenávají snížení frekvence výskytu těchto substantiv i substantiv verbálních. S ohledem na to, že sekundární předložky byly označeny profesorkou Čechovou (Čechová 1989: 4) za jednu ze základních charakteristik administrativního stylu, je nutné u překladů EU také zohlednit formální strukturu legislativních dokumentů. Oficiální formulace sekundární předložky vyžadují, je tudíž jasné, že je jejich výskyt vyšší než v případě mediálních textů. Zkoumání puristických tendencí za využití korpusové analýzy tedy nepotvrdilo obavy z purismu. Některé výrazy, označené jako puristické, nebyly při analýze dokonce vůbec objeveny (viz *soutěžeschopnost*). Naopak, přejaté výrazy ve většině uvedených případů nadále převládají nad výrazy domácími. Výjimku tvoří *soudržnost* a *soudržný*, výrazy, jež dominují nad přejatými výrazy stejného významu. Po roce 2004 nebyla zaznamenána žádná zásadní změna v mediálních textech – pouze ve dvou případech začaly přejaté výrazy dominovat nad těmi domácími, jinak jsou vývojové tendence v rámci konkurence domácích a přejatých zkoumaných výrazů stejné – před rokem 2004 i po něm.

8 Závěr

Tato diplomová práce postavila euročeštinu jako podmnožinu eurožargonu do kontextu dalších evropských jazyků tím, že srovnala přístupy k eurožargonu v různých zemích (kap. 2), a na základě dosavadního výzkumu definovala hlavní jazykové charakteristiky euročeštiny (kap. 6.1.1–6.1.5). Překlady vznikající u institucí EU jsou součástí velmi komplikovaného procesu, který je nutné zohlednit při jazykové analýze konečného překladu. Tento překladatelský i legislativní proces slouží k pochopení jazykové podoby textů EU (kap. 5). Co je označováno za eurožargon, může být vysvětleno s přihlédnutím k procesu překladu a k pomůckám při překladu využívaných (kap. 5.1.6) a je často přítomno i v nepřekladových textech, například mediálních. Při analýze překladů vznikajících u institucí EU se korpusová analýza ukázala jako velmi užitečný nástroj (kap. 7). S pomocí empirických dat, vyplývajících z analýzy, je totiž možné ověřit nebo vyvrátit existující hypotézy. Podařilo se kvantifikovat závěry, ke kterým dospěl dosavadní teoretický výzkum. Ačkoliv jsou možnosti korpusové analýzy stále omezené a často přinášejí nepřekonatelné obtíže, tato práce díky nim mohla dospět k exaktním výsledkům. Poukázala na dosavadní nedostatky v existujících korpusech Českého národního korpusu (viz problémy při analýze jednoduchých předložek – kap. 7.3.4) a jejich otagování, bylo také zjištěno, že dosavadní korpus administrativních textů v rámci ČNK je pro podobný výzkum nedostačující. Přesto korpusová analýza umožnila zjistit následující:

Hypotéza předložená v rámci definice překladu (6.2), že překladatelé institucí EU systematicky nahrazují běžně užívané termíny přejaté domácími výrazy, se nepotvrdila. Empirický výzkum potvrdil, že obavy z puristických tendencí překladatelů jsou neoprávněné (kap. 7.3.5). Dále bylo zjištěno, že ač je výskyt klišé, sekundárních předložek, slovesných substantiv i neobvyklých množných čísel vyšší v textech EU, přesto jsou všechny tyto jevy ve velké míře přítomny i v textech publicistických, nepřekladových (kap. 7.3.1–7.3.4), byla tedy potvrzena hypotéza, že euročeština se běžně vyskytuje i v textech nepřekladových, nevznikajících u institucí EU. Všechny zkoumané charakteristiky jsou také považovány za hlavní rysy běžného administrativního stylu, jak jej definuje Marie Čechová (1989), není tedy důvod jejich původ hledat v překladových textech EU, existovaly dlouho před přistoupením ČR k EU v administrativní sféře (kap. 4.1). Tato hypotéza byla potvrzena také tím, že nebylo prokázáno zvýšení výskytu těchto jevů v textech, které vznikaly po roce 2004 (kap. 7). Tato práce dokazuje, že kritika eurožargonu nemusí být oprávněná (viz nestandardní množné číslo a jeho mizivý

výskyt – kap. 7.3.1) a že všechny uvedené rysy eurožargonu jsou přítomny v administrativním stylu (jak dokazují studie již z 80. let, v případě slovesných substantiv již z 30. let 20. století) i v českých médiích – ač v menší míře, ale s nesrovnatelně větší recepcí (kap. 5.1.5). Lze tak předpokládat, že vliv na češtinu je úměrný rozdílům v recepci a že tedy eurospeak nemá zdaleka tak velký vliv jako newspeak.

9 Slovníček ²²

Korpusová lingvistika je specifická svou terminologií. Pro translatologické práce je korpusová analýza užitečným nástrojem, jedná se nicméně o složitou a specializovanou oblast, která vyžaduje obeznámení se alespoň se základní terminologií a postupy této výzkumné metody. Pro potřeby této práce jsou níže uvedeny pojmy, které byly v práci využity:

Pozice

Pozice jsou základní jednotky pro vyhledávání v korpusu odpovídající tokenům: samostatnou pozici tvoří každý jednotlivý výskyt slovního tvaru, čísla nebo interpunkčního znaménka v korpusu. Velikost korpusu v pozicích udávaná vyhledávacím rozhraním je tedy vždy vyšší než velikost korpusu v počtu slov uváděná na stránkách ÚČNK, kde se slovem rozumí pouze pozice obsahující alespoň jeden alfabetský znak.

Lemma

Lemma je základní tvar pro nějaký výraz. Většinou se jedná o slovníkové heslo. Do značné míry je chápáno intuitivně. Například u substantiv lemmatem zpravidla bývá 1. pád jednotného čísla.

Token

Token je nejmenší jednotka textu, většinou se jedná o grafické slovo (tj. řetězec alfabetských znaků oddělený mezerou v textu), resp. o jednu jeho konkrétní realizaci. V některých případech je jedno grafické slovo rozděleno na dvě (např. *mohu -li*), často je také z praktických důvodů (pro snadné vyhledávání) oddělována interpunkce od předcházejícího slova (3 tokeny: *řekl , že*). O jednotlivých tokenech v korpusu se také mluví jako o pozicích.

Opus

Strukturní jednotka – text nebo ucelený soubor textů (povídková kniha, jedno číslo novin).

Tag

Morfologická značka (běžně nazývaná tag) je sumarizací gramatické informace o hledaném slovu (pozici) v konkrétním kontextu.

CQL

Corpus query language - dotazovací jazyk korpusu.

²² Zdroj: <https://wiki.korpus.cz/>

10 Tabulky a grafy

Tabulka 1: Počet překladatelů dle institucí	21
Tabulka 2: Porovnávání (sub)korpory	39
Graf 1: Porovnávání subkorpory – počet pozic	40
Tabulka 3: Složení korpusu SYN2013PUB	40
Tabulka 4: Složení korpusu SYN2006PUB	41
Tabulka 5: Složení korpusu Intercorp 7	41
Tabulka 6: Složení korpusu Intercorp 7 podle kolekcí	41
Tabulka 7: Subsidiarita	43
Tabulka 8: Frekvence výskytu lemmatu politika v korpusu Intercorp dle tagů	45
Tabulka 9: Výskyt zkoumaných lemmat v jednotném čísle	46
Tabulka 10: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>politiky</i>	46
Graf 2: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>politiky</i>	47
Tabulka 11: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>populace</i>	47
Graf 3: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>populace</i>	48
Tabulka 12: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>soudržnosti</i>	49
Tabulka 13: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>vzájemnosti</i>	49
Tabulka 14: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>diskriminace</i>	49
Tabulka 15: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>vývozy</i>	50
Graf 4: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>vývozy</i>	51
Tabulka 16: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>zpracování</i>	52
Tabulka 17: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>odlovy</i>	52
Tabulka 18: Frekvenční výskyt dle pádu – <i>ohrožení</i>	53
Tabulka 19: Srovnání výskytu – <i>klišé</i>	55
Tabulka 20: slovesná substantiva	57
Tabulka 21: Dvě slovesná substantiva vedle sebe	58
Tabulka 22: Sekundární předložky	59
Tabulka 23: Kumulace předložek	60
Tabulka 24: Projevy purismu	60
Tabulka 25: Projevy purismu (2)	61
Graf 5: Překlad <i>competitiveness</i>	62
Graf 6: Překlad – <i>flexibility, flexible, flexibly</i>	63
Tabulka 26: Výskyt – <i>transparent.* a průhledn.*</i>	64
Graf 7: Překlad – <i>transparent, transparently, transparency</i>	64
Graf 8: Překlad – <i>cohesion, cohesive, cohesively</i>	65
Graf 9: Překlad – <i>coherence, coherent, coherently</i>	66

11 Základní bibliografie

- Alcaraz, Enrique; Hughes, Brian. 2002. *Legal Translation Explained*. Manchester: St. Jerome
- Bečka, Josef. 1933. „Kapitoly o českém slovese“. *Naše řeč* 17 (8). 225–233.
- Bečka, Josef. 1992. *Česká stylistika*. Praha: Academia.
- Biel, Lucja. 2014. *Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Bozděchová, Ivana. 2001. „Do Evropy terminologicky i neterminologicky (k slovní zásobě textů o EU)“. *TERMINA 2000*. Praha: Galén. 216–222.
- Bradford, Richard. 1997. *Stylistics*. London: Routledge.
- Cvrček, Václav. 2013. *Mluvnice současné češtiny I – Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum.
- Čechová, Marie. 1989. „Charakteristika administrativního stylu“. *Naše řeč* 72 (1). 1–11.
- Čechová, Marie; Krčmová, Marie; Minářová, Eva. 2008. *Současná stylistika*. Praha: NLN.
- Čechová, Marie a kol. 2000. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV.
- Čermák, František. 2011. *Význam a výstavba korpusů*. Praha: NLN.
- Čmejrková, Světlá; Hoffmannová, Jana. 2003. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia.
- Daneš, Filip a kol. 1957. *Kapitoly z praktické stylistiky*. Praha: Orbis.
- Dollerup, Cay. 1996. „Language Work at the European Union“. *Translation Horizons. Beyond the Boundaries of Translation Spectrum*. Binghamton: Center for Research in Translation. 297–314.
- Dollerup, Cay. 2001. „Complexities of EU Language Work“. *Perspectives: Studies in Translatology*, 9 (4). London: Routledge. 271–292.

Eurolingua 2004. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis, Series Bohemistica, vol. III. Liberec: Technická univerzita. 2005.

Filipek, Josef. 1985. *Česká lexikologie*. Praha: Academia.

Filipová, Petra. 2001. *Některá kritéria obtížnosti překladu legislativních textů ES z angličtiny do češtiny*. Praha: FF UK.

Gambier, Yves. 1998. „Mouvances eurolinguistiques. Cas de la Finlande“. *Europe et traduction*. Arras: Artois Presses Université. 295–304.

Grepl, Miroslav; Karlík, Petr. 1998. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia.

Hasil, Jiří. 2006. „Euročeština?“. *Přednášky z XLIX. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: FF UK. 64–70.

Hausenblas, Karel. 1996. *Od tvaru k smyslu textu. Stylistické reflexe a interpretace*. Praha: FF UK.

Hoffmannová, Jana. 1983. *Sémantické a pragmatické aspekty koherence textu*. Praha: ÚJČ ČSAV.

Hoffmannová, Jana. 1997. *Stylistika a....* Praha: Trizonia.

Hoffmannová, Jana; Müllerová, Olga. 2000. *Jak vedeme dialog s institucemi*. Praha: Academia.

Hoffmannová, Jana; Šimandl, Josef. 2008. „Euročeština“ v lucemburských překladech dokumentů Evropského parlamentu“. *Naše řeč* 91 (3): 113–126.

Holubová, Václava a kol. 2005. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.

Horecký, Ján. 1999. „Internacionalizácia a europeizácia slovenčiny“. *Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti*, J. Bosák (ed). Bratislava: Veda. 80–82.

Horecký, Ján. 2000. „Slovenčina v úradnej praxi“. *Kultúra slova* (34): 344–348.

Horecký, Ján. 2000. *O jazyku a štýle kriticky aj prakticky*. Prešov: Náuka.

Horecký, Ján. 2001. „Človek a jeho jazyk 2. Jazyk ako pamäť kultúry“. *Výber z lingvistického diela profesora Jána Horeckého*, S. Ondrejovič (ed). Bratislava: Veda.

Interpreting and translating for Europe. 2013. Directorate General for Interpretation, European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Jedlička, Alois a kol. 1970. *Základy české stylistiky*. Praha: SPN

Jelínek, Milan. 1995. „Stylistika“. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN.

Jílková, Hana. 2005. „Eurosloženiny na cestě k eurojazyku“. *Časopis pro moderní filologii* 87 (1): 1–9.

Jílková, Hana. 2005. „Eurosloženiny v češtině – srovnání se současnou němčinou“. *Eurolingua 2004. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis, Series Bohemistica, vol. III*. Liberec: Technická univerzita. 40–47.

Karlík, Petr; Nekula, Marek; Pleskalová, Jana. 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN.

Knittlová, Dagmar. 1990. *Funkční styly v angličtině a češtině*. Olomouc: FF.

Kocek, Jan; Kopřivová, Marie; Kučera, Karel. 2000. *Český národní korpus: úvod a příručka uživatele*. Praha: FF UK – Ústav Českého národního korpusu.

Kocourek, Rostislav. 2001. „Terminologické anglicismy: Příčiny jejich vzniku, jejich lingvistická povaha a místo v slovní zásobě.“ *TERMINA 2000*. Praha: Galén. 196–203.

Koskinen, Ksisa. 2000. „Institutional Illusions: Translating in the EU Commission“. *The Translator*, 6 (1). Manchester: St. Jerome Publishing. 49–65.

Koskinen, Ksisa. 2008. *Translating Institutions: An Ethnographic Study of EU Translation*. London and New York: Routledge.

Kraus, Jiří; Hoffmannová, Jana. 1996. *Písemnosti v našem životě*. Praha: Fortuna.

Lefevere, André. 1992. *Translating Literature: Practice and Theory in a Comparative Literature Context*, New York: The Modern Language Association of America.

Levý, Jiří. 1998. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný.

- Mališ, Otakar; Machová, Svatava; Suk, Jaroslav. 1997. *Současný český jazyk. Lexikologie (Nauka o tvoření slov, lexikografie, slang)*. Praha: Karolinum.
- Mareš, Petr. 2007. „Některé vývojové tendence současné češtiny“. *Přednášky z 50. běhu Letní školy slovanských jazyků*. Praha: UK. 37–47.
- Marvan, Jiří. 2007. „Jak představit euročeštinu Evropanům. Společná Evropa po staletí – prizmatem jazyka“. *Přednášky z 50. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: FF UK. 9–17.
- Mathesius, Vilém. 1982. „Řeč a sloh“. *Jazyk, kultura a slovesnost*. Praha: Odeon.
- McCluskey, Brian. 2001. „Respecting Multilingualism in the Enlargement of the European Union – the Organisational Challenge“. *Terminologie et traduction* 2: 7–21.
- McEnery, Tony; Wilson, Andrew. 2001. *Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd.
- Nedvědová, Milada. 1981. „Obecná čeština v překladu“, *Naše řeč* 64: 64–76.
- Newmark, Peter. 1988. *A Textbook on Translation*. London: Prentice Hall International.
- Nord, Christiane. 2005. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi.
- Opava, Zdeněk. 2005. „Jazykový purismus v překladech právních předpisů EU“. *Eurolingua 2004. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis, Series Bohemistica, vol. III*. Liberec: Technická univerzita. 117–123.
- Petkovič, Vladimír; Rosen, Alexandr. 2011. *Gramatika a značkování korpusů*. Praha: NLN.
- Potůček, Petr. 2004. „Nové výzvy pro českou administrativní eurorétoriku“. *Termina 2003. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis. Vol. 2, 2004. Series Bohemistica*. Liberec: Technická univerzita. 106–113.
- Potůček, Petr. 2005. „Euročeština – mýty a skutečnost“. *Eurolingua 2004. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis, Series Bohemistica, vol. III*. Liberec: Technická univerzita. 34–39.
- Překládání a čeština*, Kufnerová, Z. (ed). 1994. Jinočany: H+H.

- Pym, Anthony. 1998. *Method in Translation History*. Manchester: St. Jerome.
- Pym, Anthony. 2000. „The European Union and its Future Languages: Questions for Language Policies and Translation Theories“ *Across Languages and Cultures* 1(1): 1–17.
- Pym, Anthony. 2001. „Against Praise of Hybridity“ *Across Languages and Cultures* 2 (2). Manchester: St Jerome. 195–206
- Seidlová, Petra; Semínová, Zuzana. 2001. „Koordinační a revizní centrum“. *TERMINA 2000*, Praha: Galén. 194–195.
- Schäffner, Christina. 1999. *Translation and Norms*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Schäffner, Christina. 2001. „Translation and the EU – Conditions and consequences“. *Perspectives: Studies in Translatology*, 9 (4). London: Routledge. 247–261.
- Schäffner, Christine; Adab, Beverly. 2001. „The Idea of Hybrid Text in Translation: Contact as Conflict“. *Across Languages and Cultures* 2 (2): 167–180.
- Schäffner, Christine; Adab, Beverly. 2001. „The Idea of Hybrid Text in Translation Revisited“. *Across Languages and Cultures* 2 (2): 277–302.
- Snell-Hornby, Mary. 2001. „The space in between: What is a hybrid text“. *Across Languages and Cultures* 2 (2). Manchester: St Jerome. 207–217.
- Svoboda, Tomáš. 2012. *Kapitoly z překladatelské praxe*. Praha: FF UK.
- Svoboda Tomáš. 2013. „Translation Manuals and Drafting Style Guides at the European Commission“. *Le Bulletin du CRATIL* 10. Dostupné z:
<<http://www.lebulletinducratil.fr/index.php/en/translation-manuals-and-drafting-style-guides-at-the-european-commission>>.
- Svozilová, Naďa. 2000. *Jak dnes píšeme / mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*. Praha: H+H.
- Šimandl, Josef. 2009. *Výraz „euro“ v českém jazyce: počátky užívání a výhledy*. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR.

TERMINA 2000, Sborník příspěvků z II. konference 1996 a III. konference 2000. Praha: Galén. 2001.

TERMINA 2003. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis. Vol. 2, 2004. Series Bohemistica. Liberec: Technická univerzita. 2004.

Translation tools and workflow. 2012. Directorate General for Interpretation, European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Toury, Gideon. 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond.* Amsterdam and Philadelphia: J. Benjamins.

Uher, František. 2000. „Jazyková globalizace, čeština a její výuka“. *Český jazyk a literatura*, 51 (5-6): 111–119.

Urbanová, Ludmila. 2008. *Stylistika anglického jazyka.* Brno: Barrister and Principal; Filozofická fakulta MU.

Vachek, Josef. 1966. *Chapters from modern English lexicology and stylistics.* Praha: SPN.

Wagner, Emma. 2001. „Translation in the EU machinery“. *Perspectives: Studies in Translatology* 9 (4). London: Routledge. 263–270.

Wagner, Emma; Bech, Svend; Martínez, Jesús M. 2002. *Translating for the European Union Institutions.* Manchester: St. Jerome Publishing.

Wright, Laura; Hope, Jonathan. 1993. *Stylistics: A practical coursebook.* London: Routledge.